

ΑντιΟιδίποδας: Καπιταλισμός και σχιζοφρένεια. Το μηχανικό ασυνείδητο της επανάστασης. Του Θωδωρή Σάρα.

Η παρακάτω προσέγγιση αναδύθηκε ως συμβάν στα πλαίσια της συνέλευσης υγείας το 2014 στη Βέροια. Η πρώτη φορά που ήρθα σε επαφή με τον Αντι-Οιδίποδα ήταν 20 χρόνια περίπου πριν, τελειόφοιτος στο τμήμα Κοινωνιολογίας, σε ένα κατώφλι της ζωής μου για τη δημιουργία γραμμών διαφυγής ή την ενσωμάτωσή μου στο υπάρχον. Η αλήθεια είναι πως μετά από 20 χρόνια για πρώτη φορά αισθάνομαι ότι έχω μία ολοκληρωμένη εικόνα, ή καλύτερα το δικό μου χάρτη για το ταξίδι στη Νέα Γη, βασισμένο στον πολυσχιδή χάρτη των ροών του ΑντιΟιδίποδα, με βάση τον οποίο επιλέγω κάθε στιγμή, στο εδώ και το τώρα τις δικές μου γραμμές φυγής, με τα λόγια των Ν&Γ να αντηχούν στα αυτιά μου:

“Οι γραμμές φυγής είναι όμως ακόμα πλήρεις γραμμομοριακές ή κοινωνικές επενδύσεις, που επηρεάζουν ολόκληρο το κοινωνικό πεδίο: για αυτό κι έργο της σχιζοανάλυσης είναι τελικά να ανακαλύπτει στην κάθε περίπτωση τη φύση των λιμπιντικών επενδύσεων του κοινωνικού πεδίου, τις εσωτερικές του δυνατές συγκρούσεις, τις σχέσεις τους με τις προσυνειδητές επενδύσεις του πεδίου αυτού, τις δυνατές συγκρούσεις τους με αυτές – με λίγα λόγια ολόκληρη τη λειτουργία των επιθυμητικών μηχανών και της καταστολής της επιθυμίας. Πρέπει να εκπληρώσει τη διαδικασία, όχι για να της δώσει κάποιο σκοπό. Ποτέ δεν θα μπορέσουμε να προχωρήσουμε αρκετά στην απεδαφικοποίηση και την αποκωδίκωση των ροών. Γιατί η καινούρια Γη (“Κι αληθινά η γη θα γίνει κάποια μέρα τόπος θεραπείας”) δεν βρίσκεται στις νευρωτικές ή τις διεστραμμένες επανεδαφικοποιήσεις που σταματούν τη διαδικασία ή της ορίζουν σκοπούς, δεν βρίσκεται ούτε πίσω ούτε εμπρός, αλλά συμπίπτει με την εκπλήρωση της διαδικασίας της επιθυμητικής παραγωγής, τη διαδικασία αυτήν που εκπληρώνεται ήδη εφόσον προχωρεί και όσο προχωρεί. Μας μένει λοιπόν να εξετάσουμε πως τα διάφορα καθήκοντα της σχιζοανάλυσης προχωρούν πραγματικά και ταυτόχρονα.” (ΑΟ: 439)

Στο άρθρο αυτό, προσπαθώ τη χαρτογράφηση ενός ταξιδιού στα όρια του καπιταλισμού, πέρα από την καταστολή των επιθυμητικών μηχανών, για τη θέσμιση θεραπευτικών διαδικασιών, που απελευθερώνουν την “τρέλα” από τα δεσμά της ψυχιατρικής και των λοιπών επιστημών του ανθρώπου, οι οποίες στήνουν πειθαρχικές μηχανές για να εγκλείσουν και να ρυθμίσουν τις εν δυνάμει επαναστατικές ροές, ταξινομώντας το διαφορετικό ως ασθένεια, ως όριο του ίδιου του καπιταλισμού, ως τρόμο[κρατία]. Η σχιζοφρένεια ως διαδικασία δεν είναι “τρέλα”, ούτε παρέκκλιση από το κανονικό, αλλά μία άλλη λογική. Μία λογική που δεν χωράει στα όρια του καπιταλισμού και του κράτους, και που απεδαφικοποιεί την παραγωγή των επιθυμιών της. Όπως και οι επαναστάσεις μας.

Στα δύο πρώτα μέρη αναλύονται στη βάση της κριτικής των Ν&Γ δύο περιπτώσεις αυτοδιαχειριζόμενων δομών ψυχικής υγείας, του Kingsley Hall (αντιψυχιατρική) και του La Borde (σχιζοανάλυση). Στο τρίτο μέρος της παρέμβασης, τοποθετούμαστε μέσα στις θέσεις της σχιζοανάλυσης των Ν&Γ και την προσπάθειά τους να δημιουργήσουν ένα χάρτη υλιστικής ψυχιατρικής. Στο τέταρτο μέρος δίνονται οι συνδέσεις μέσα από τις οποίες αναδύεται το ασυνείδητο ως επιθυμητική παραγωγή. Για να περάσουμε στο τελευταίο μέρος της προσέγγισης των πολλαπλών υψιπέδων της επανάστασης ως διαρκές γίνεσθαι, με το οποίο οφείλει – και κατά τη γνώμη μου – να συνδεθεί κάθε προσπάθεια παρέμβασης και στον τομέα της ψυχικής υγείας.

Ευχαριστώ τους φίλους/ες και τους συντρόφους/σες, που μοιράστηκαν και μοιράζονται

ακόμα μαζί μου αυτή την προσπάθεια, συμβάλλοντας με τις πράξεις τους, και όχι με μεγάλα λόγια στη συλλογική μας ρήξη και φυγή από το υπάρχον· στην πραγμάτωση της συλλογικής μας ευτυχίας. Χωρίς αυτούς θα βολόδερνα ακόμα έξω από το αγκυροβόλιο της ενσωμάτωσης μου.

Συνομειώσεις παραπομπών:

AO = Ντελέζ Ζιλ, Γκουατταρί Φέλιξ (1981) Καπιταλισμός και σχιζοφρένεια. Ο Αντι-Οιδίπους. Εκδόσεις Ράππα – Κέδρος

Ch= Guattari Felix (2007): Chaosophy texts and interviews 1972-77. Semiotext(e). MIT PRESS

Chaos: = Guattari Felix (1995) Chaosmosis: An Ethico-Aesthetic Paradigm, Indiana University Press.

MR = Guattari Felix (1984) Molecular Revolution: Psychiatry and Politics (Peregrines). New York City: Puffin.

Η περίπτωση του Kingsley Hall. Το παράδειγμα της Mary Barnes και η κριτική της αντι-ψυχιατρικής.

“Δεν συμβιβάζεσαι με τον Οιδίποδα· όσο δεν επιτίθεσαι στο κεφάλι αυτού του μηχανισμού της καπιταλιστικής καταστολής, δεν είσαι ικανός να κάνεις αλλαγές στην οικονομία της επιθυμίας και επομένως στο στάτους της τρέλας.”(Chaosophy: 132)

Το 1965, μία κοινότητα 20 ατόμων περίπου, θα βρεθούν στο Kingsley Hall, γύρω από τον, R.D Laing και θα πειραματιστούν για τα πέντε επόμενα χρόνια, εξερευνώντας συλλογικά τον κόσμο της τρέλας. Όχι της τρέλας των ασύλων, αλλά την τρέλα, που κουβαλάει καθένας από εμάς μέσα του. Ο βασικός στόχος του εγχειρήματος ήταν η απελευθέρωση της τρέλας, κι αυτό συντάχθηκε με την απαίτηση του κινήματος της αντιψυχιατρικής, να ανατραπεί ο παραδοσιακός γραμμικός καταμερισμός των ρόλων και της εργασίας στα πλαίσια του ασύλου. Σύμφωνα με τον Γκουατταρί, οι ψυχίατροι στο Kingsley Hall (K.H) προσπάθησαν να υπερβούν τους ρόλους ανάμεσα σε ειδικούς και μη-ειδικούς (γιατρούς, νοσηλευόμενους, υπόλοιπο προσωπικό κλπ) Κανένας δεν είχε το δικαίωμα να δώσει συνταγές ή εντολές. Για τον Γκουατταρί το K.H ήταν ένας ελεύθερος χώρος της αντικουλτούρας. Οι αντιψυχίατροι (μεταξύ των οποίων και ο Maxwell Jones David Cooper) ήθελαν να πάνε πέρα από τα πειράματα της κοινοτικής ψυχιατρικής, τα οποία για αυτούς ήταν ρεφορμιστικά. Στο K.H κάθε μέρος της συλλογικής ζωής λειτουργούσε ως μηχανισμός μίας μεγάλης συλλογικής μηχανής. (Ch: 129)

Η αντιψυχιατρική συνδέθηκε με την ανάγκη της απελευθέρωσης των σωμάτων από τα δίκτυα των πειθαρχικών δομών των ασύλων. Με τα λόγια του Κούπερ: “Για να ξαναγυρίσουμε στο συγκεκριμένο, είναι ο Michel Foucault που μου θύμισε (μετα την εμπειρία του στην Βραζιλία) την ύπαρξη μιας άλλης ριζικής ανάγκης: την ανάγκη της υγείας του σώματος. Και μου έθεσε το ακόλουθο πρόβλημα: πώς μπορούν οι γιατροί να βοηθήσουν την υγεία των ατόμων δίχως να τα υποτάξουν στην ιατρική εξουσία; Με πολύ απλούς όρους, θα μπορούσε να πει κανείς: πώς να εξηγήσουμε τη διαδικασία της ασθένειας δίχως ψέματα μήτε κυριαρχία κανενός, να λέμε την αλήθεια και ν’ αποφεύγουμε να μυθοποιούμε ορολογικά τους «ασθενείς», με την βοήθεια τεχνικών μεθόδων της ιατρικής εξουσίας; Πώς να βάλουμε τέρμα στον τεχνολογικό - ιατρικό ιμπεριαλισμό, να αποσαφηνίσουμε τα δεδομένα της ασθένειας, και κυρίως, να μοιράσουμε τις αποφάσεις που πρέπει να παίρνονται; Πώς να βάλουμε τέλος στον πατερναλισμό, παρ’ όλη την προκατασκευασμένη συμπεριφορά η οποία βαραίνει πάνω στον άρρωστο και τον σπρώχνει να υιοθετεί μια τέτοια στάση; Υπάρχει μια αυξανόμενη ανάγκη για διαύγεια και η απαίτηση για μια ανάληψη υπευθυνότητας από την μεριά των ασθενών — καθώς και για μια αντι-εξουσία όταν κάτι τέτοιο είναι αναγκαίο.” (Κούπερ Ντέιβιντ, Χέλλερ Άγκνες: 33-34)

Παρόλα αυτά το K.H παρέμεινε για τον Γκουατταρί στα πλαίσια της κλασικής πειθαρχίας, που αναγάγει τις συμπεριφορές των θεραπευόμενων στο οικογενειακό τρίγωνο. Εκτός από τον εξωτερικό εχθρικό περιβάλλον, των φιλήσυχων νοικοκυραίων, και της περίφραξης που μέχρι και τότε επέβαλλε το κράτος χέρι-χέρι με την ψυχιατρική στους μη-κανονικούς, είχε να αντιμετωπίσει και το αδιέξοδο αυτής της οικογενειακής αναγωγής.

“Το απελευθερωμένο έδαφος του K.H πολιορκούνταν από όλες τις πλευρές: ο παλιός κόσμος διαπερνούσε όλες τις ρωγμές. Οι γείτονες παραπονούνταν για τη νυχτερινή ζωή του, τα παιδιά πετούσαν πέτρες στα παράθυρα, οι μπάτσοι ήταν πάντα έτοιμοι να μεταφέρουν τους ασθενείς σε ένα πραγματικό ψυχιατρείο. Ο πραγματικός εχθρός όμως βρισκόταν στο εσωτερικό του

Κ.Η.

Οι κάτοικοι του Κ.Η απελευθέρωσαν τους εαυτούς τους από τους αναγνωρίσιμους περιορισμούς, αλλά η εσωτερική τους καταστολή συνέχιζε να υπάρχει, αφού αφέθηκαν κάτω από το ζυγό της απλής αναγωγής του τριγώνου, (πατέρα, μητέρα, παιδιού), που χρησιμοποιήθηκε για να συμπίεσει όλες τις περιπτώσεις που δεν ταξινομούνταν ως “κανονικές” συμπεριφορές, μέσα στο καλούπι της Οιδιπόδειας ψυχανάλυσης.” (Ch: 130)

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της αναγωγής ήταν η περίπτωση μίας τροφίμου της Mary Barnes, που ήταν πρώην νοσοκόμα και είχε στιγματιστεί ως σχιζοφρενής.ⁱ Μαζί με τον ψυχίατρο της Joseph (Joe) Berke έγραψε ένα βιβλίο, εξομολόγηση για το Κ.Η. :

“Η παλινδρόμηση της στην παιδική της ηλικία γινόταν με έναν τρόπο καμικάζι. Τα χρόνια της καθόδου αρκετές φορές την οδήγησαν στο χείλος του θανάτου από πείνα. Αυτό πυροδοτούσε την κρίση στην κοινότητα του Κ.Η. Στα χρόνια της ανόδου της, τα προβλήματα της ομάδας δεν ήταν λιγότερα: σχετιζόταν μόνο με μερικούς ανθρώπους που τους προίκιζε με την οικογενειοκρατία και τον μυστικισμό, και πρώτα από όλα τον Ronnie (Laing) που τον είχε ειδωλοποιήσει ως θεό, και τον Joe (Berke) που ήταν ταυτόχρονα πατέρας, μητέρα και πνευματικός της εραστής.

Η Μ.Β σκάλισε για τον εαυτό της μία οιδιπόδεια περιοχή που αντηχούσε με όλες τις παρανοϊκές τάσεις του θεσμού. Η ευχαρίστηση της κρυσταλοποιούνταν μέσα σε μία πραγμάτωση του πόνου, που τη βασάνιζε αμείλικτα, του κακού που δημιουργούσε γύρω της. Αντιτίθονταν στο έργο του Laing: αν και αυτό το έργο ήταν τελικά ό,τι είχε στην κατοχή της. Όσο πιο ένοχη αισθανόταν τόσο περισσότερο τιμωρούσε τον εαυτό της, και όσο πιο άσχημη γινόταν η κατάσταση της, τόσο εξαπέλυε αντιδράσεις πανικού γύρω της. Η Mary τελικά θα ξανασυστήσει τον καταχθόνιο κύκλο του οικογενειασμού συμπεριλαμβάνοντας περισσότερους από είκοσι ανθρώπους, κάτι που κάνει τα πράγματα χειρότερα. Έκανε σαν μωρό, έτρωγε από μπιμπερό. Περπατούσε γυμνή, καλυπτόμενη με ένα σεντόνι, κατουρούσε στα κρεβάτια, έσπαγε, τυραννούσε τον Joe, του απαγόρευε να φύγει, έδιωχνε και χτυπούσε την γυναίκα του ...” (Ch: 131)

Ο Laing μολονότι προσπάθησε να καταστρέψει την ψυχιατρική, να περάσει τους τοίχους του άσυλου, παρέμεινε φυλακισμένος των δικών του φυλακών. “Δεν κατάφερε να ξεπεράσει τον “ψυχοαναλυσμό” ... με την τη σημειολογία, την ερμηνευτική πλάνη, τις αντανακλώμενες αναπαραστάσεις του, τη γελοία άβυσσο του... Πίστευε ότι μπορούσε να ξεπεράσει την νευρωτική αποξένωση εστιάζοντας στην οικογένεια, και στους εσωτερικούς της “δεσμούς”. Για τον Laing τα πάντα ξεκινάνε από την οικογένεια. ... Προσπάθησε να λύσει την δυσκολία καταφεύγοντας σε μία Οιδιπόδεια διαμεσολάβηση, που δεν μπορούσε να αποκρούσει την εισβολή της καπιταλιστικής υποκειμενικότητας, που ήταν εξοπλισμένη με κάποια ραφιναρισμένα μέσα.” (Ch: 132)ⁱⁱ

Δίπλα στη Mary βρίσκεται κι ο αδερφός της (Peter) , που εμπλέκεται περισσότερο κατά τον Γκουατταρί στη διαδικασία της σχιζοφρένειας. “...δεν αντέχει το μποέμικο στυλ του Κ.Η. Υπάρχει πολύ θόρυβος, πάρα πολύ χάος, και επιπλέον, αυτό που θέλει περισσότερο είναι να κάνει τη δουλειά του... Αλλά η αδερφή του τον βασανίζει: πρέπει να μείνει μαζί της στο Κ.Η. Ο ανηλεής προσηλυτισμός της παλινδρόμησης: θα το δεις, θα έχεις το ταξίδι σου, θα μπορείς να ζωγραφίσεις, θα τελειώσεις με την τρέλα σου... Αλλά η τρέλα του Peter είναι κάτι πιο ενοχλητικό. ... Ίσως μπορούμε να κατανοήσουμε τη διαφορά ανάμεσα σε ένα πραγματικό σχιζοειδές ταξίδι και το μικροαστικό στυλ της οικογενειακής παλινδρόμησης. Ο σχιζοφρενής δεν αποζητά την “ανθρώπινη ζεστασιά”. Οι αναζητήσεις του βρίσκονται αλλού, στην πλευρά της πιο απεδαφικοποιημένης ροής: τη ροή των “θαυμαστών” κοσμικών σημαδιών, και επίσης στη ροή των νομισματικών ροών. Ο σχιζοφρενής δεν παραβλέπει την πραγματικότητα του χρήματος (ακόμα κι αν η χρήση του είναι εκτός της κανονικότητας), όσο παραβλέπει κάθε άλλη πραγματικότητα. Ο σχίζο δεν συμπεριφέρεται σαν παιδί, αλλά για αυτόν το χρήμα και κάθε άλλο σημείο, είναι σύστημα

αναφοράς και είναι ανάγκη να χρησιμοποιεί όσα περισσότερα συστήματα αναφοράς μπορεί, ακριβώς για να μπορεί να κρατάει αποστάσεις. Η συναλλαγή για αυτόν είναι ένας τρόπος να αποφύγει τις αναμίξεις. Κοντολογίς ο Peter δεν μπορεί να σκοτίζεται με όλες αυτές τις ιστορίες για την κοινότητα, που μόνο εισβάλλουν και απειλούν την μοναδική του σχέση με την επιθυμία.” (Ch: 133)

“Αντίθετα η νεύρωση της Mary με την οικογένεια είναι ολότελα διαφορετική – δεν σταματάει να θεμελιώνει μικρά οικογενειακά εδάφη· είναι ένα είδος βρικολακιάσματος της “ανθρώπινης ζεστασιάς”. Η Mary εξαρτιέται από την εικόνα του άλλου· για παράδειγμα ζητάει από την Άννα Φρόντ να γίνει η αναλύτρια της – αλλά για αυτήν, αυτό σημαίνει ότι θα εγκατασταθεί στο χώρο της, με τον αδερφό της, και θα γίνουν τα παιδιά της. Αυτό προσπαθεί να ξανακάνει με τον Ronnie (Laing) και τον Joe (Berke). Η οικογένεια συνίσταται από μία μαγική άρνηση της κοινωνικής πραγματικότητας, και αποφυγή όλων των συνδέσεων με την πραγματική ροή. Οι μοναδικές πιθανότητες που παραμένουν είναι το όνειρο και η καταχθόνια κλειστή πόρτα, του συζυγικού-οικογενειακού συστήματος, ή ακόμα καλύτερα, στις μεγάλες στιγμές της κρίσης, μία μικρή ετοιμόρροπη περιοχή για να απομονωθεί κάποιος. Με αυτόν τον τρόπο η Mary Barnes λειτουργούσε το K.H· ως ιεραπόστολος της θεραπείας του Laing, μία μαχήτρια της τρέλας, ως επαγγελματίας.” (Ch: 133-4)

Ακόμα κι όταν η Mary σπάει τον κύκλο αυτό και γίνεται διάσημος ζωγράφος, και νιώθει ενοχές με τα μαθήματα της ζωγραφικής, η ομάδα του Laing ερμηνεύει πως οι ενοχές οφείλονται στη μητέρα της, η οποία είχε ως χόμπι τη ζωγραφική, και θα νευρίαζε αν ανακάλυπτε ότι η κόρη της ήταν καλύτερη ζωγράφος. (Ch: 134) Η M. δεν ήταν καθηλωμένη στην παιδική ηλικία, αλλά σε αυτό το πλαίσιο στο οποίο δεν έβρισκε την έξοδο της. Όλοι οι θεσμοί σχολείο, παπάδες, μπάτσοι την κάνουν να αισθάνεται ένοχη για όλα και κυρίως για τον αυνανισμό της. Η Mary δεν ενδιαφερόταν για την οικογένεια αλλά για την κοινωνία. Αλλά όλα μέσα σε αυτή την επέστρεφαν στην οικογένεια, ακόμα και η αντιψυχιατρική του K.H. (Ch: 139-140)

Για τον Γκουατταρί από τις “Μελέτες πάνω στην Υστερία” του Φρόντ μέχρι τους δομιστές αναλυτές, η ψυχαναλυτική μέθοδος σε όλες τις μορφές της καταφεύγει “στην αναγωγή κάθε κατάστασης μέσω τριών κριτηρίων:

- 1) την *ερμηνεία*: ένα πράγμα έχει πάντα ένα νόημα, αλλά μόνο πλαγίως μέσω ενός παιχνιδιού σημειολογικών ενδείξεων
- 2) τον *οικογενειασμό*: αυτές οι σημειολογικές ενδείξεις ανάγονται ουσιαστικά σε οικογενειακές αναπαραστάσεις. Για να τις ανακαλύψεις κάποιος, ενεργεί μέσω της παλινδρόμησης, το υποκείμενο παρακινείται να αναπολήσει την παιδική του ηλικία. ...
- 3) την *μεταβίβαση*: σύμφωνα με την ερμηνευτική αναγωγή και την οικογενειακή παλινδρόμηση, η επιθυμία ανακτιέται ... σε ένα μικρό μίζερο κόσμο ταυτίσεων (ουσιαστικά του καναπέ του αναλυτή, του βλέμματος, της υποτιθέμενης παρατήρησης) Ο κανόνας του παιχνιδιού είναι ότι όλα ανάγονται σε ερμηνείες και εικόνες του μπαμπά και της μαμάς· κάποιος χρειάζεται μόνο να προχωρήσει στην απόλυτη αναγωγή της νοσηματοδότησης του ίδιου του χτυπήματος, που πρέπει να λειτουργεί με ένα και μόνο όρο: την σιωπή του αναλυτή, στον οποίο απευθύνονται όλα τα είδη των ερωτήσεων. Η ψυχαναλυτική μεταβίβαση... ” (Ch: 134) ⁱⁱⁱ

Η περίπτωση του La Borde

Ο Γκουατταρί από το 1955 εργάζεται στην κλινική του La Borde, προσκεκλημένος του Jean Oury. Η ψυχιατρική του '50 στην Γαλλία έμοιαζε πάρα πολύ με την κατάσταση στην Ελλάδα (Δαφνί, Λέρος), όπου οι ψυχασικοί ήταν αντικείμενα μίας φρούρησης σε ημι-ζωολογική κατάσταση – αφημένοι να κάνουν κύκλους όλη τη μέρα, να χτυπάν τα κεφάλια τους στους τοίχους, να μαλώνουν, βρώμικοι μέσα στα περιττώματα τους. Στο La Borde ο Γκουατταρί θα μάθει για την ψύχωση, και θα καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα παραδοσιακά συστήματα φυλάκισης, παραμορφώνουν το πρόσωπο της ψύχωσης, η οποία μπορεί να δείξει το αληθινό της πρόσωπο στα πλαίσια της συλλογικής ζωής, μέσα σε κατάλληλους θεσμούς. Το πρόσωπο της ψύχωσης δεν είναι κάτι παράξενο ή βίαιο – όπως πιστεύεται συχνά, αλλά μία άλλη σχέση με τον κόσμο. (Ch: 176-77) Αυτή τη σχέση θα προσπαθήσουν να διαυγάσουν από κοινού, θεραπευτές και θεραπευόμενοι στην κλινική του La Borde.

Στα πλαίσια της κοινοτικής ζωής του, οι ασθενείς ήταν φιλικοί, ανθρώπινοι, και οικείοι. Υπήρχε άμιλλα ανάμεσα στο προσωπικό, το οποίο συναντιόταν σε συνελεύσεις κάθε βράδυ, για να συζητήσει τα προβλήματα της ημέρας. (Ch: 177) Οι μετέχοντες στη συλλογική κοινότητα του La Borde εγκαινιάζουν ένα νέο τρόπο οργάνωσης της καθημερινής ζωής, μέσα από έναν νέο οριζόντιο καταμερισμό της εργασίας. Ο Γκουατταρί συνεισέφερε στην δημιουργία πολλών συλλογικών διαδικασιών: γενικές συνελεύσεις, κοινές επιτροπές ασθενών και προσωπικού, εργαστήρια όλων των ειδών – εφημερίδα, σχέδιο, ραπτική, πτηνοτροφία, κηπευτική κλπ. (Ch: 178) Παράλληλα προκειμένου να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον, που μπορεί να απορροφά τις όποιες ρήξεις ανάμεσα στο θεραπευτικό και το υπόλοιπο προσωπικό, προχώρησαν σε μία μικρή εσωτερική επανάσταση: απαίτησαν από τη μία πλευρά όλο το προσωπικό που πρόσφερε τις υπηρεσίες του να ενσωματωθεί στην ιατρική εργασία, και από την άλλη αντίστοιχα, το ιατρικό προσωπικό κλήθηκε να εκτελέσει καθήκοντα όπως το καθάρισμα, το μαγείρεμα, το πλύσιμο πιάτων, η συντήρηση των υποδομών κ.α. Όπως μας πληροφορεί ο Γκουατταρί το ιατρικό προσωπικό προσαρμόστηκε στη νέα κατάσταση εύκολα, γεγονός που εμπλούτιζε ταυτόχρονα και τις συναντήσεις και το διάλογο με τους ασθενείς τους. Αντίθετα ήταν πολύ πιο δύσκολο για το προσωπικό των υπηρεσιών (καθάρισμα, λογιστές κλπ) να συνεργαστούν για τη φροντίδα των ασθενών και των συλλογικών δραστηριοτήτων. Κάποιοι φοβόταν τις ενέσεις, άλλοι δεν μπορούσαν να αντέξουν τη νυχτερινή εργασία ή τις οργανωμένες συνελεύσεις. Παρόλα αυτά μέσα σε μερικούς μήνες, στα πλαίσια του La Borde είχε συντελεστεί μία μεγάλη αλλαγή, για παράδειγμα μία πλύστρα έγινε ικανή στο εργαστήρι εκτύπωσης και την εκδοτική επιτροπή της εφημερίδας, κάποιος υπάλληλος στα σπορ, ένας μεταλλουργός στη μίμηση κλπ (Ch: 178-9)

Η οριζοντιοποίηση και η αποκέντρωση των διαδικασιών της ψυχικής θεραπείας, η συλλογικοποίηση των ιδίων των θεραπευτικών μεθόδων, η κατάργηση του κάθετου καταμερισμού των ρόλων οδήγησε στην αύξηση της πολυπλοκότητας της οργάνωσης. Το πρόγραμμα εργασίας και οι διακοπές, δεν ήταν πλέον ένας απλός πίνακας εισόδων κι εξόδων των καθηκόντων αλλά αναπτύχθηκε ως πλέγμα, με διπλές εισόδους κι εξόδους – χρόνου και τύπου καθήκοντος – ειδικά για αυτούς που δούλευαν σε κυκλική βάση, ώστε να εξασφαλιστούν οι λειτουργίες της νοσηλείας, της εποπτείας, και της επιμέλειας. Στην πραγματικότητα δεν καταργήθηκαν οι ρόλοι και ο καταμερισμός εργασίας, αλλά μοιράστηκαν ως καθήκοντα στο σύνολο των μελών της κοινότητας του La Borde. Και προκειμένου να διευθυνθεί ένα τέτοιο πρόγραμμα και να υπάρξει συνολική θεώρηση των αναγκών του θεσμού, έγινε αναγκαίο να τοποθετηθεί μία ομάδα εποπτών. Οι επόπτες του έργου ανέλαβαν τη λειτουργία του “διευθυντή” προσωπικού, που μέχρι τότε δεν είχε υπάρξει ποτέ στο La Borde. (Ch: 179)

Έτσι θεσμίστηκε μία διαδικασία διαρκούς αμφισβήτησης της ίδιας της διαδικασίας, χωρίς να χάνεται ο βασικός προσανατολισμός της απελευθέρωσης τόσο της σχέσης ανάμεσα σε γιατρό/ασθενή (θεραπευτή και θεραπευόμενο) και όλους τους υπόλοιπους, όσο και της σχέσης ανάμεσα στους γιατρούς και το υπόλοιπο προσωπικό της κοινότητας. Για τον Γκουατταρί μόνο μέσω αυτής της μη-γραμμικής διαδικασίας είναι δυνατό να θεσμιστούν οι ατομικές και οι συλλογικές προϋποθέσεις, που μπορούν να λειτουργήσουν ως φάρμακο στην γραφειοκρατική ρουτίνα και την παθητικότητα, που γεννάν τα παραδοσιακά ιεραρχικά συστήματα. (Ch: 179)

Η θεσμική μηχανή που εισήγαγαν στην κοινότητα του La Borde είχε ως σκοπό την παραγωγή μίας νέας υποκειμενικότητας, που βασίζεται στην συλλογική ευθύνη και την μοναδική ύπαρξη του καθενός, τόσο στον άξονα της εργασίας όσο και γενικότερα. Στη μηχανή που εισήγαγαν, έσπασαν την γραμμικότητα των παραδοσιακών θεσμών, “οι επόπτες που δημιουργήθηκαν μέσω της κυκλικότητας, που καθοδηγούνταν από το “πρόγραμμα”, και συμμετείχαν ενεργά στις “συνελεύσεις πληροφόρησης” βαθμιαία έγιναν μέσω της εκπαίδευσης, διαφορετικοί άνθρωποι, από αυτούς που ήταν στην αρχή της ζωής τους πριν την εργασία τους στην κλινική”. Αποδόμησαν έτσι την σειριοποιημένη υποκειμενικότητα της βιομηχανικής κοινωνίας. Αυτή που θέλει το άτομο, υποκείμενο μέσα στα δίκτυα της παραγωγικής εξουσίας – της παραγωγής, της κατανάλωσης, του θεάματος, της ίδιας της θεραπείας κλπ – να διατάσσει την κίνηση του, από τη γραμμή της παραγωγής, σε αυτή του ταμείου του σούπερμαρκετ, των απρόσωπων ουρών στα μέσα μεταφοράς, τη γραμμική ροή των σημείων του θεάματος, την καριέρα, διασχίζοντας κάθε γραμμή πιστεύοντας ότι είναι ελεύθερο. Οι εργαζόμενοι στο La Borde “Όχι μόνο έγιναν οικείοι με τον κόσμο της τρέλας, όχι μόνο έμαθαν νέες τεχνικές αλλά άλλαξε κι ο τρόπος με τον οποίο έβλεπαν και ζούσαν στον κόσμο. ... απέβαλλαν έτσι την ασπίδα με την οποία πολλοί νοσηλευτές, εκπαιδευτές και κοινωνικοί εργαζόμενοι προστατεύονταν από οποιαδήποτε διαφορετικότητα τους ταράζει” Στην κοινοτική ζωή του La Borde “οι ασθενείς αποκάλυψαν απρόβλεπτες μέχρι τότε ικανότητες έκφρασης (πχ. Εικονογράφησης) που σε μία τυπική κατάσταση ασύλου δεν τους επιτρεπόταν να συνειδητοποιήσουν. Οι υπάλληλοι ασχολιόταν με τα υλικά καθήκοντα, οι αγρότες αφιερώθηκαν στη διαχείριση της λέσχης των ασθενών, και όλοι μαζί διασκέδαζαν ανακαλύπτοντας μία νέα σχέση με τον κόσμο.” (Ch: 180)

Η συλλογική ιεραρχικοποιημένη ζωή, που κατακερματίζει την ευτυχία στις εξατομικευμένες ρουτίνες της γραμμικής καθημερινότητας του καπιταλισμού και του κρατισμού, μπορεί να γίνει μία κατάσταση απόγνωσης και για τους θεραπευτές και για τους θεραπευόμενους. Μέσα στις καπιταλιστικές ροές παράγεται μία υποκειμενικότητα, που κανονικοποιείται στις οιδιπόδειες τριγωνοποιήσεις, της ψυχανάλυσης, της πολιτικής οικονομίας, του κορπορατισμού, του θεάματος. Το υποκείμενο πατέρας-μητέρα-παιδί, καπιταλιστής – εργάτης – υπήκοος, πολιτικός ταγός – ψηφοφόρος – θεατής και τόσες άλλες. Το ζητούμενο για τις μοριακές μας επαναστάσεις είναι το σαμποτάζ και η ρήξη με τις υπάρχουσες σειριακές υποκειμενικότητες. Και η μοριακή επανάσταση της κλινικής του La Borde φαίνεται να δημιουργήσει μία γραμμή φυγής από αυτή, αλλά και μία μηχανή προς το ταξίδι στη Νέα Γη. Στα πλαίσια της κλινικής δημιουργήθηκαν σαράντα διαφορετικές δραστηριότητες για πάνω από εκατό ασθενείς και εβδομήντα εργαζόμενους. Αναδύθηκε έτσι μία διαρκή αναζήτηση νέων θεμάτων ή ποικιλίες στα ήδη υπάρχοντα, με σκοπό να προσφέρουν τη δυνατότητα στα μέλη της κοινότητας, να αναδείξουν τη μοναδικότητα τους, μέσα και στις πιο ασήμαντες χειρονομίες, τις πιο μικρές συναντήσεις που γινόταν σε ένα τέτοιο πλαίσιο. (Ch: 181-2) Τελικά η κλινική κατέληξε να εμπλέκεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο θεμάτων που αφορούσαν: την παιδαγωγική, τις φυλακές, τη θηλυκότητα, την αρχιτεκτονική, την πολεοδομία. Δημιουργήθηκαν είκοσι ομάδες εργασίας γύρω από την “θεσμική ανάλυση”, όρο που εισήγαγε ο Γκουατταρί για να περιγράψει όλη τη διαδικασία κριτικής αποδόμησης των ασύλων, και της

υπέρβασης τους μέσα από την κοινοτική ζωή. Αυτό οδήγησε σε μία ομοσπονδία θεσμικής ανάλυσης (Centre d'Etude, Recherche, et Formation Institutionnelle) από την οποία εκδόθηκε ένα περιοδικό το Recherches. (Ch: 183)

Θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε του άξονες της θεραπευτικής παρέμβασης στο La Borde στους εξής:

Άξονας της Αντίστασης,

- στην ιεραρχία και τη συγκέντρωση των αποφάσεων και της θεραπείας στην κορυφή του Κράτους, που υπονομεύει τη θεραπεία.
- στις συμπεριφοριστικές ιδεολογίες της ψυχιατρικής, που δεν λαμβάνουν υπόψη τις μοναδικότητες και της ψυχικές δυναμικότητες. Η θεραπεία γίνεται μία στροφή στην ελευθερία και την υπευθυνότητα (ατομική και συλλογική)
- σε όλες τις θεωρίες “οιδιποδοποίησης” της ασθένειας, μεταξύ των οποίων και του Λακάν, η οποία δίνει έμφαση στο ότι μόνο η ατομική θεραπεία επιτρέπει την πρόσβαση στη “συμβολική τάξη” μέσω των υπερβατικών δρόμων της ερμηνείας και της μεταβίβασης. Η θέση αυτή αναγγέλλει το θεολογικό λόγο της αποκάλυψης, που οδηγεί σε μία τομή, σε μία διακλάδωση μη-αντιστρέψιμης παραγωγής της υποκειμενικότητας, στα πλαίσια του καπιταλισμού κρατισμού. (Ch: 191-2)

Άξονας της αποδόμησης και της δημιουργίας νέων θεσμικών μηχανών

μέσω της αποκρατικοποίησης της ψυχιατρικών δομών όχι για χάρη μίας ιδιωτικής “ελεύθερης” ιατροκοποίησης ή της παραπέρα ασυλοποίησης αλλά με την παράλληλη δημιουργία αντι-ιεραρχικών θεραπευτικών διαδικασιών και δομών, που αναδύονται από τη συλλογική κοινωνική ζωή της κοινότητας.

Άξονας της αυτοδιεύθυνσης

των υπαρκτών δομών (έσω και έξω “νοσοκομειακών”) από τις ενώσεις των ιατρών, των ασθενών, των οικογενειών, των τοπικών συλλογικοτήτων, των δημόσιων αρχών, της Κοινωνικής Ασφάλισης, των σωματείων κλπ (Ch: 189)^{iv}

Η βάση εκκίνησης της όποιας συλλογικής θεραπείας είναι η χαρτογράφηση της ψυχής ως αποτέλεσμα πολλαπλών και ετερογενών συστατικών, που εμπλέκει τη γλώσσα αλλά και μη λεκτικά μέσα επικοινωνίας, την αρχιτεκτονική, τις ηθολογικές συμπεριφορές, το οικονομικό στάτους, τις κοινωνικές σχέσεις, τις ηθικές και αισθητικές φιλοδοξίες. (Ch:191) Και αυτή η χαρτογράφηση δεν μπορεί να αποτελέσει ένα κλειστό ταυτολογικό μοντέλο μίας νέας σχολής παρέμβασης, αλλά έναν πολλαπλό χάρτη, που θα βοηθήσει στην ανακάλυψη όλων εκείνων των βιοματικών εργαστηρίων της καθημερινής ζωής των μοναδικοτήτων σε σχολεία, νοσοκομεία, φυλακές κλπ· θα τα διαυγάσει και μέσω της κριτικής αποδόμησης τους, θα δημιουργήσει ένα νέο κίνημα τέχνης, που θα οδηγήσει στη διαρκή εσωτερική αναδημιουργία της κοινωνικής συμβίωσης. Το La Borde για τον Γκουατταρί μπορεί να αποτελέσει την πυροδότηση για την επέκταση – όχι όμως την πιστή αντιγραφή – του εγχειρήματος σε κάθε θεσμό κοινωνικού ελέγχου και παραγωγής υποκειμενοποίησης, ακόμα και αυτόν της παιδαγωγικής. (Ch: 182)

Σχιζοανάλυση – θέσεις για μία υλιστική ψυχιατρική.

Οι Ντελέζ και Γκουατταρί στην προσπάθεια τους να χαρτογραφήσουν το ασυνείδητο ως συλλογική μηχανή παραγωγής επιθυμίας, έγραψαν από κοινού τον ΑντιΟιδίποδα, ιχνηλατώντας τις δυναμικές γραμμές αυτής της παραγωγής. Η δημιουργία τους καταγράφηκε τελικά ως η δικής τους επιθυμητική μηχανή, παραγωγής γραμμών φυγής: από την οιδιποδοποίηση της ύπαρξης των μοναδικότητων, από τον κοινωνικό έλεγχο και τη μαζική παραγωγή νευρωτικών και παρανοϊκών (φασιστικών) υποκειμένων, από τον καπιταλισμό και τη γραμμομοριακή βιοπολιτική της κυριαρχίας. Η μηχανή αυτή, ένας χάρτης που θα βόλευε και ως προσάναμα ή στουπί στις “εμπρηστικές βόμβες” της μοριακής επανάστασης, παραλληλίζεται χωρίς να ταυτιστεί με τη σχιζοφρένεια ως ροή απεδαφικοποίησης, έσχατο όριο της καπιταλιστικής σχιζοφρένειας. Η σχιζοανάλυση είναι η επιθυμητική μηχανή τους, ένα έργο τέχνης χωρίς νόημα, γιατί όπως οι ίδιοι λένε:

“...οι επιθυμητικές μηχανές δεν παριστάνουν τίποτε, δεν σημαίνουν τίποτε, δεν θέλουν τίποτε να πουν: είναι ακριβώς αυτό που τις κάνουμε, αυτό που κάνουμε με αυτές και αυτό που κάνουν αυτές καθεαυτές”. (ΑΟ 331) Η σχιζοανάλυση είναι η μέθοδος διερεύνησης των σύγχρονων προλετάριων, που αναδύονται ως τάξη μέσω της πράξης, που απελευθερώνεται απελευθερώνοντας και το ασυνείδητο, επομένως την παραγωγή επιθυμίας σε μοριακό-γραμμομοριακό επίπεδο.

“Η θέση της σχιζοανάλυσης είναι απλή: η επιθυμία είναι μηχανή, σύνθεση από μηχανές, μηχανογενής διευθέτηση – επιθυμητικές μηχανές. Η επιθυμία ανήκει στην κατηγορία της παραγωγής, κάθε παραγωγή είναι ταυτόχρονα και επιθυμητική και κοινωνική. Κατακρίνουμε λοιπόν την ψυχανάλυση επειδή συνέτριψε την τοποθέτηση αυτής της παραγωγής επειδή την ξανάφερε στην (ανα)παράσταση. Η ιδέα για μία ασυνείδητη (ανα)παράσταση δεν αποδείχνει καθόλου την τόλμη της ψυχανάλυσης, αλλά σημειώνει, από την αρχή κιόλας την χρεωκοπία της και την ανικανότητα της: ένα ασυνείδητο πιστεύει στον Οιδίποδα, πιστεύει στον ευνουχισμό, πιστεύει στο νόμο...” Το ασυνείδητο για τους Ν & Γ όταν παρουσιάζεται ως αναπαράσταση δεν είναι παρά ένα σύστημα δοξασιών, που αντικαθιστά την παραγωγή. Η αναπαράσταση καταφεύγει στο μύθο, την τραγωδία, την ιδεολογία για να ενισχύσει την καταπιεστική της εξουσία πάνω στην επιθυμία, και αυτό είναι το τελικό καταφύγιο της ψυχανάλυσης. “Αλλά μήπως και ο μύθος και η τραγωδία δεν είναι κι αυτοί παραγωγές, μορφές παραγωγής; Ασφαλώς όχι: γίνονται παραγωγή μονάχα σε συνάρτηση με την πραγματική κοινωνική παραγωγή, με την πραγματική επιθυμητική παραγωγή. Αλλιώς αποτελούν μόνο ιδεολογικές μορφές, που πήραν τη θέση των μονάδων παραγωγής.”(ΑΟ: 340-341)

Η πρόθεση τους δεν ήταν να δώσουν ένα νέο επιστημονικό μοντέλο όλων των μοντέλων της υποκειμενικότητας, που να στηρίζεται στο παρελθόν των συζεύξεων ανάμεσα στο άτομο και το περιβάλλον του, αλλά ένα χάρτη ανοιχτό στο μέλλον μίας ελεύθερης υποκειμενικότητας, που πράττει στη βάση των επιλογών της, μέσα στις ροές και το διαρκές γίνεσθαι της πραγματικότητας. Η υποκειμενικότητα παράγεται στις εγκάρσιες τομές επιθυμητικών μηχανών που είναι δυαδικές, “με δυαδικό κανονισμό ή συνειρμικό σύστημα: πάντα μία μηχανή συζευγμένη σε μία άλλη”. (ΑΟ13) Και “κάθε παραγωγή είναι πάντα μοσχευμένη πάνω σε ένα προϊόν, για αυτό και η επιθυμητική παραγωγή είναι μία παραγωγή παραγωγής, όπως και κάθε μηχανή είναι μία μηχανή μηχανής” (ΑΟ14)

Για τον Γκουατταρί η υποκειμενικότητα είναι ανοιχτή σε μία ηθικό-αισθητική πραγματικότητα, με τέσσερις συνθήκες να αναγνωρίζονται αναγκαστικά, στα πλαίσια της σχιζοανάλυσης και κάθε θεραπευτικής διαδικασίας ελευθερίας:

1. η συνθήκη της μη-αντιστρεψιμότητας του συμβάντος της συνάντησης, που δίνει την

αυθεντικότητα. (δεν υπάρχει γραμμική προσέγγιση της υποκειμενικότητας αλλά αυτή αναδύεται ως διαδικασία υποκειμενοποίησης, στα πλαίσια πλεγμάτων και δικτύων εξουσίας).

2. η συνθήκη της μοναδικότητας, που συνεπάγεται μία μόνιμη ικανότητα για κάθε είδος ρήξης με το νόημα, που λαμβάνει χώρα στο άνοιγμα του νέου αστερισμού του σύμπαντος αναφοράς. (δεν υπάρχουν υποκείμενα-προσωπικότητες αλλά υποκειμενοποίηση και μοναδικότητες. Η υποκειμενοποίηση ενσωματώνει τη μοναδικότητα σε μεγάλα γραμμομοριακά σύνολα, που αναπαράγουν συνθήκες νεύρωσης και παράνοιας. Το νόημα παράγεται στη βάση των συζεύξεων των μηχανών επιθυμίας με την κοινωνική ιστορία και είναι προϊόν αυτών. Το νόημα “γίνεσθαι” παράγεται και δεν “είναι” εξωιστορικό στα πλαίσια της υποκειμενοποίησης.)
3. η συνθήκη της ετερογέννησης, που οδηγεί στην έρευνα του συγκεκριμένου οντολογικού εδάφους, όπου παρουσιάζονται διαφορετικά τα μερικά στοιχεία υποκειμενικότητας. (δεν υπάρχουν μόνιμες δομές αλλά διαδικασίες γέννησης και/ή οριοθέτησης των μοναδικότητων μας και/ή απελευθέρωσης τους.)
4. η συνθήκη της αναγκαιότητας, η οποία προϋποθέτει την υποχρέωση της πραγματοποίησης του συναισθήματος, της αντίληψης ή της έννοιας σε μία υπαρξιακή περιοχή, που σημαδεύεται από την περατότητα και την ανικανότητα της “μετάφρασης” με οποιαδήποτε υπερϊστορική ερμηνεία. (δεν υπάρχουν ερμηνείες αλλά χάρτες, που αναδύονται μέσα από τις ίδιες της πρακτικές της υποκειμενοποίησης.) (Ch:193)

Και αυτές οι τέσσερις συνθήκες ανάδυσης της υποκειμενικότητας μέσω της σχιζοανάλυσης όπως και η θεραπεία δεν είναι πρόνομο των θεωρητικών και δεν εφαρμόζεται μόνο στην ψυχανάλυση αλλά σε κάθε τομέα της ζωής, την παιδαγωγική, την εργασία, τη γειτονιά, το νοσοκομείο, τις φυλακές κ.α

Το La Borde δεν είναι η συνταγή της απελευθέρωσης αλλά ένα από τα πολλά πειράματα προς την κατεύθυνση αυτή. Συχνά στο έργο τους οι Ντελέζ και Γκουατταρί αναφέρονται στη φιλία τους με άλλα κοινωνικά πειράματα, που διεξήχθησαν το τελευταίο τέταρτο του 20ου αιώνα: την αντιψυχιατρική, το κίνημα της Δημοκρατικής Ψυχιατρικής του Bassaglia και άλλα. Η σχιζοανάλυση είναι μία πολιτική πράξη ελευθερίας, και με τα λόγια των Ντελέζ και Γκατταρί οφείλει να εστιάζει:

α. στη διάλυση όλων των επαναεδαφικοποιήσεων που μεταμορφώνουν την τρέλα σε ψυχική ασθένεια.

β. στην απελευθέρωση μέσα σε όλες τις ροές, της σχιζοειδούς κίνησης της επανεδαφικοποίησης τους, έτσι ώστε ο χαρακτήρας αυτός να μην μπορεί να χαρακτηρίζει ένα ειδικό υπόλειμμα τρέλας, αλλά να επηρεάζει εξίσου και τις ροές εργασίας κι επιθυμίας, παραγωγής, γνώσης κι δημιουργίας στη βαθύτερη του τάση. Επομένως η τρέλα δεν θα υπάρχει πια σαν τρέλα, όχι γιατί θα έχει μετατραπεί σε “ψυχική ασθένεια” αλλά αντίθετα γιατί θα συμπληρωθεί από όλες τις άλλες ροές, ακόμα κι από τις ροές της επιστήμης και της τέχνης – αφού ονομάζεται τρέλα, μόνο επειδή της λείπει το συμπλήρωμα αυτό, και καταντά να είναι η μοναδική μαρτυρία της απεδαφικοποίησης ως καθολικής διαδικασίας. (ΑΟ370)

Η σχιζοανάλυση είναι η γραμμή φυγής και της ίδιας της ψυχιατρικής ως πολιτικής πράξης, που οφείλει να επαναπροσδιορίσει το χαρακτήρα της, μέσα από τους εξής αξιολογικούς άξονες:

1. Η ατομική υποκειμενικότητα – του ασθενή ή του ιατρικού προσωπικού – δεν μπορεί να διαχωριστεί από τις συλλογικές ρυθμίσεις της παραγωγής της υποκειμενικότητας· αυτές περιέχουν μικροκοινωνικές διαστάσεις, αλλά και υλικές και ασυνείδητες διαστάσεις

2. Ο θεσμός ψυχικής υγείας, μπορεί να γίνει εργαλείο για τον εμπλουτισμό της ατομικής και συλλογικής υποκειμενικότητας και για την επαναδιάταξη των περιοχών της ύπαρξης (σώμα, εαυτός, χώρος, σχέσεις κλπ)
3. Η υλική διάσταση του θεσμού συνεπάγεται ότι το προσωπικό υπηρεσίας εμπλέκεται σε κάθε θεσμική όψη σύμφωνα με τους κατάλληλους τρόπους.
4. Η πληροφορία και η εκπαίδευση συνιστούν σημαντικές πλευρές του θεραπευτηρίου, αλλά δεν αντικαθιστούν τις ηθικο-αισθητικές πλευρές της ανθρώπινης ζωής, στην περατότητα τους. Καμία θεσμική ή ατομική διευθέτηση δεν λειτουργεί αυθεντικά εκτός αν αναφέρεται στην αλήθεια, της μοναδικότητας και της μη-αντιστρεψιμότητας της ζωής. Αυτή η αυθεντικότητα δεν είναι το αντικείμενο συμβουλευτικής, αλλά μπορεί να λειτουργεί μέσω των ατομικών και συλλογικών αναλυτικών πρακτικών.
5. Επομένως η ιδεατή κατάσταση για τη θεραπεία είναι εκείνη όπου κανένας θεσμός ψυχικής υγείας δεν μοιάζει με κάποιον άλλο, και κανένας θεσμός δεν παύει να εξελίσσεται στο χρόνο. (Ch: 193-4)

Για τους N & Γ μία “πραγματικά υλιστική ψυχιατρική προσδιορίζεται από μία διπλή ενέργεια: την εισαγωγή της επιθυμίας μέσα στον μηχανισμό και την εισαγωγή της παραγωγής μέσα στην επιθυμία.” (AO31) Η επιθυμία είναι η βάση κι όχι το εποικοδόμημα μίας αναπαράστασης ή συνείδησης.(Ch:71-72) Η επιθυμία κι όχι η αναπαράσταση παράγει την φαντασίωση. Το διαρκές παιχνίδι ανάμεσα στις μηχανές επιθυμίας είναι ένα πεδίο παραγωγής, κι όχι ένα θέατρο αναπαραστάσεων. “Αν η επιθυμία παράγει, παράγει κάτι το πραγματικό. Αν η επιθυμία είναι παραγωγική, δεν μπορεί να είναι τέτοια παρά μέσα στην πραγματικότητα και να παράγει πραγματικότητα. Η επιθυμία είναι το σύνολο των παθητικών συνθέσεων που φτιάχνουν τα επιμέρους αντικείμενα, τις ροές και τα σώματα, και που λειτουργούν σαν παραγωγικές μονάδες. Από εδώ βγαίνει το πραγματικό, που είναι το αποτέλεσμα των παθητικών συνθέσεων της επιθυμίας ως αυτοπαραγωγής του ασυνείδητου. Τίποτα δεν λείπει από την επιθυμία, δεν της λείπει το αντικείμενο της... μόνιμο υποκείμενο δεν υπάρχει παρά μόνο καταπίεση. Η επιθυμία και το αντικείμενο της είναι ένα και το αυτό, είναι η μηχανή ως μηχανή μηχανής.... Η πραγματική ύπαρξη της επιθυμίας είναι το Πραγματικό καθεαυτό.”(AO34-35)

Η σχιζοανάλυση δεν επιλέγει ανάμεσα στον ένα ή τον άλλο δρόμο ερμηνείας της πραγματικότητας και των δυνατικών αναδύσεων της μοναδικότητας, το ένα ή το άλλο μοντέλο ανάλυσης. “Μέσα στις ποικίλες ενεργές χαρτογραφήσεις σε μία δεδομένη κατάσταση, προσπαθεί να κάνει διακριτούς τους πυρήνες δυνατικής αυτοποίησης, με στόχο να τους πραγματοποιήσει, τραβεσάροντας και παρέχοντας σε αυτές τις χαρτογραφήσεις έναν λειτουργικό διαγραμματισμό, για να τις καταστήσει λειτουργικές στα πλαίσια των τροποποιημένων συναρμογών, περισσότερο ανοιχτές, περισσότερο εξελίξιμες, περισσότερο απεδαφικοποιημένες. Η σχιζοανάλυση αντί να κινείται στην κατεύθυνση των αναγωγικών μοντελοποιήσεων που απλοποιούν το πολύπλοκο, εργάζεται στην κατεύθυνση της πολυπλοκοποίησης τους, του εξελικτικού εμπλουτισμού τους, προς τη συνέπεια των δυνατικών γραμμών της διακλάδωσης διχάλας (bifurcation) και της διαφοροποίησης, κοντολογίς προς την κατεύθυνση της οντολογικής ετερογένειας.” (Chaos: 61) Έτσι πλέον η χαρτογράφηση του ασυνείδητου γίνεται από μόνη της η επιλογή που ενεργοποιεί μία κατεύθυνση σε μία διακλάδωση διχάλας, συναντώντας τις σύγχρονες προσεγγίσεις των θεωριών της πολυπλοκότητας όπως αυτή της αυτοποίησης και του χάους. Και αυτή η διακλαδοποίηση δεν είναι μία επιστημολογική ρήξη και συναρμογή με τις θεωρίες αυτές αλλά μία βαθύτατα πολιτική επιλογή, που ανατινάζει τις παραδοσιακές παρεμβάσεις της ψυχιατρικής πραγματικότητας στον αέρα.^v

Σχιζοαναλυτικό ασυνείδητο κι επιθυμία.

Το κοινωνικό προϋπάρχει του προσωπικού (όχι του ασυνείδητου). Η προτεραιότητα του κοινωνικού, ως όρου επένδυσης της επιθυμίας, καθορίζει τον κύκλο και τις μεταβατικές καταστάσεις του υποκειμένου. (ΑΟ318)

Το ασυνείδητο στις αναλύσεις του Φρόντ υπακούει σε μία διπλή κίνηση:

“1) την απώθηση των “ενορμήσεων” που το ασυνείδητο και το προσυνειδητό δεν μπορούν να ανεχθούν (εκφράσεις, εικόνες, απαγορευμένες φαντασίες) 2) την προσέλκυση εκείνων που προέρχονται από τους ήδη καταπιεσμένους ψυχικούς σχηματισμούς. Τα απαγορευμένα περιεχόμενα έχουν να ταξιδέψουν μέσω του συνειδητού και του ασυνείδητου πριν διαιρεθούν σε κάτι όπως την “εκπλήρωση του ασυνείδητου” (unconscious discharge) που διακυβερνάται από τη συγκεκριμένη σύνταξη, και αποκαλείται “πρωταρχική διαδικασία” (primary process) (Για παράδειγμα τις συμπυκνώσεις (condensations) και τις εκτοπίσεις στην καρδιά των ονείρων.) Αυτή η διπλή κίνηση δεν επιτρέπει τις δημιουργικές διαδικασίες να συγκεκριμενοποιηθούν στο ασυνείδητο. Τα πάντα εκεί, παίζονται εκ των προτέρων κάθε πιθανό μονοπάτι έχει χαραχτεί: το ψυχαναλυτικό ασυνείδητο ήταν προγραμματισμένο από τη μοίρα.” θέση που δεν μπορεί να βοηθήσει στην χαρτογράφηση της πολυπλοκότητας της αυτοπαραγωγής του. (Ch: 198)

Στη σχιζοανάλυση το ασυνείδητο είναι ο αυτοπαραγωγικός (αυτοποιητικός) τύπος της επιθυμίας: “το ασυνείδητο είναι μία περιοχή στην οποία καθένας – κι όχι μόνο οι ειδικοί – μπορεί να έχει πρόσβαση, χωρίς κόπο ή κάποια προετοιμασία, είναι ανοιχτό στις κοινωνικές και οικονομικές αλληλεπιδράσεις, και συνδέεται άμεσα με τα κύρια ιστορικά ρεύματα. Δεν εστιάζεται αποκλειστικά γύρω από τους οικογενειακούς καυγάδες των τραγικών ηρώων της αρχαίας Ελλάδας. Αυτό το ασυνείδητο το οποίο αποκαλώ “σχιζοαναλυτικό” αντίθετα με το ψυχαναλυτικό υποσυνείδητο, εμπνέεται περισσότερο από το μοντέλο της ψύχωσης παρά από εκείνο της νεύρωσης στο οποίο χτίστηκε η ψυχανάλυση. Το αποκαλώ “μηχανικό” γιατί δεν εστιάζεται αναγκαστικά γύρω από την ανθρώπινη υποκειμενικότητα, αλλά περιλαμβάνει τις πιο διαφορετικές ροές και κοινωνικά συστήματα. Η μία μετά την άλλη περιοχή του Εγώ, της οικογένειας, του επαγγέλματος, της θρησκείας, της εθνικότητας κλπ έχει απεδαφικοποιηθεί. Το βασίλειο της επιθυμίας δεν μπορεί να θεωρείται δοσμένο. Αυτό συμβαίνει γιατί το νεωτερικό ασυνείδητο γίνεται αντικείμενο χειρισμών από τα μίντια, άλλους συλλογικούς μηχανισμούς και τους λόγους τεχνικών. Δεν είναι πλέον μία εσω-ψυχική οντότητα...”(Ch: 197) αλλά μία περιοχή στην οποία συγκρούονται μηχανές επιθυμίας και κοινωνικός έλεγχος, σε ένα πολύπλοκο δίκτυο εξουσίας “...ένα εξατομικευμένο και οιδιπόδειο ασυνείδητο, αναλαμβάνει μία κύρια σημασία στις αναπτυσσόμενες κοινωνίες, όπου η εξουσία εξαρτάται από συστήματα ενοχής κι εσωτερικεύσεων των κανόνων.” (Ch:98) Το υποκείμενο παράγεται στα πλαίσια των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου, που αναπτύσσονται στο βιοπολιτικό και το ανατομικό επίπεδο της μετανεωτερικής κυβερνητικής κοινωνίας. Το νεοφιλελεύθερο υποκείμενο και η ορθολογικότητα της νεοφιλελεύθερης διακυβέρνησης, επιλέγει ανάμεσα σε μία σειρά επιτρεπτών ρουτινών επένδυσης της επιθυμίας. Και οι ρουτίνες αυτές δημιουργούν γραμμικές τροχιές, γύρω από τη διαδικασία της καπιταλιστικής κωδικοποίησης κι επανακωδικοποίησης των ροών επιθυμίας. Το υποκείμενο παραγωγός-καταναλωτής, το υποκείμενο-υπήκοος ενός εκπροσώπου, το υποκείμενο θεατής, των σημείων της ζωής του, που διατάσσονται σε βάσεις δεδομένων, σημεία καριέρας, διαδρομές πληροφορίας και αλλού, στα δίκτυα της παγκόσμιας κυριαρχίας του καπιταλισμού.

Η σχιζοανάλυση απορρίπτει κάθε καθολικότητα είτε αυτή αφορά την έκφραση είτε το περιεχόμενο των βάσεων του ασυνείδητου. (Ch: 200) Αυτό που έχει σημασία δεν είναι οι

πολωτικές ενότητες, αλλά οι διαδικασίες, ή αυτό που οι Ν&Γ ονομάζουν γίνεσθαι. (Γίνεσαι γυναίκα, γίνεσαι φυτό, γίνεσαι μουσική, γίνεσαι ζώο κλπ) Το ασυνείδητο δεν μπορεί να αναχθεί σε καθολικές δομές και συμπλέγματα αλλά είναι ένας τόπος δυνητικών αναδύσεων του νοήματος και της πράξης, που είναι εξωτερικές στην αντίθεση πραγματικού/αναπαράστασης. Πίσω από τις πατερναλιστικές λειτουργίες – πχ στην ιεραρχία μίας επιχείρησης ή θεσμού – βρίσκονται συγκεκριμένες πολιτισμικές και κοινωνικές συμπλέξεις, που τις διατηρούν. Πίσω από τη μητέρα, είτε πραγματική είτε συμβολική, υπάρχει ένας συγκεκριμένος τύπος θηλυκής συνθήκης, σε ένα κοινωνικά προσδιορισμένο φαντασιακό πλαίσιο. (Ch: 201) “Το ασυνείδητο είναι ρίζωμα μηχανικών αλληλεπιδράσεων, ένας δεσμός σε συστήματα και σχέσεις εξουσίας που το περιβάλλουν. Ως τέτοιες οι ασυνείδητες διαδικασίες δεν μπορούν να αναλυθούν με όρους ενός συγκεκριμένου περιεχόμενου ή δομικής σύνταξης, αλλά μάλλον με όρους έκφρασης, *συλλογικών διευθετήσεων έκφρασης*, οι οποίες εξορισμού δεν αντιστοιχούν ούτε σε βιολογικά άτομα ούτε σε δομικά παραδείγματα.” (Ch: 202)

Τα χαρακτηριστικά του μηχανικού ασυνείδητου σύμφωνα με τον Γκουατταρί είναι:

- 1) το ασυνείδητο δεν είναι η αποκλειστική θέση των αναπαραστάσεων (αναπαραστάσεων πραγμάτων, λέξεων κλπ) Είναι μάλλον ο τόπος της αλληλεπίδρασης ανάμεσα σε σημειωτικά στοιχεία και συστήματα έντασης, όπως η γλωσσική σημειωτική, η εικονική σημειωτική, η ηθολογική, η οικονομική κλπ. Κατά συνέπεια το ασυνείδητο δεν είναι όπως στο διάσημο αξίωμα του Λακάν “δομημένο όπως μία γλώσσα”. Αυτή η αναγωγή του ασυνείδητου σε γλώσσα είναι για τον Γκουατταρί και το τελικό όριο της ψυχανάλυσης, πέρα από το οποίο δεν μπορεί να πάει ^{vi}
- 2) τα διαφορετικά στοιχεία του ασυνείδητου δεν εξαρτώνται από μία καθολική σύνταξη. Η διαμόρφωση των περιεχομένων τους και τα συστήματα έντασης (όπως των ονείρων, των φαντασιώσεων, των συμπτωμάτων) εξαρτώνται από διαδικασίες παραγωγής μοναδικότητων (μοναδικοποίησης), που αντιστέκονται στις αναγωγές όπως ο ευνουχισμός, ή τα οιδιπόδεια συμπλέγματα (ή τις εσωοικογενειακές συστηματοποιήσεις) Το πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο παίζει ρόλο σε τέτοιες μηχανικές στιγμές, αλλά δεν τις ευνουχίζει.
- 3) Οι ασυνείδητες διατομικές σχέσεις δεν εξαρτώνται από καθολικές δομές. (Λακάν και οι μαθητές του) Τόσο οι συμβολικές όσο και οι φαντασιακές διαπροσωπικές σχέσεις καταλαμβάνουν προφανώς ένα κομβικό σημείο στην καρδιά του ασυνείδητου, αλλά δεν λογαριάζουν τα πάντα για αυτό. Άλλες διατάξεις του ασυνείδητου προέρχονται από μηχανές έξω από τις ανθρώπινες ταυτίσεις. Για αυτό και το ασυνείδητο μπορεί να υποταχθεί στην καταναλωτική κοινωνία αλλά και να είναι διαρκώς ανοιχτό στην δημιουργία και την καινοτομία.
- 4) Το ασυνείδητο μπορεί να υποχωρήσει σε ένα νοσταλγικό φαντασιακό, ανοιχτό στο εδώ και το τώρα, ή να ρισκάρει για το μέλλον. Αρχαϊκές εμμονές όπως ο ναρκισσισμός, το ένστικτο του θανάτου, ο ευνουχισμός μπορεί να αποφευχθούν. Δεν είναι η βάση όλου του οικοδομήματος.
- 5) Το μηχανικό ασυνείδητο, εξελίσσεται με την ιστορία. (οι φαντασιώσεις, οι επιθυμίες κλπ διαφέρουν από εποχή σε εποχή και από κοινωνία σε κοινωνία)
- 6) Η ανάλυση του μπορεί να επιτευχθεί ατομικά ή συλλογικά (δεν απαιτεί απαραίτητα τις υπηρεσίες ειδικών αναλυτών). Έννοιες όπως η μεταβίβαση, η ερμηνεία και η ουδετερότητα μπορούν να αναθεωρηθούν. Είναι επιτρεπτές μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις. (Ch 199-200)

Παρόλα αυτά “οι κλασσικές αναγωγές της ψυχανάλυσης στην οικογένεια δεν είναι “λάθη”· απορρέουν από μία συγκεκριμένη συλλογική εκφραστική διευθέτηση. Σε σχέση με την ασυνείδητη

διαμόρφωση, εξελίσσονται από τη συγκεκριμένη μικροπολιτική της καπιταλιστικής κοινωνικής οργάνωσης. Ένα υπερβολικά ποικίλο, υπερβολικά δημιουργικό ασυνείδητο θα υπερέβαινε τα όρια της “καλής συμπεριφοράς” μέσα στις σχέσεις της παραγωγής, που θεμελιώνονται στην κοινωνική εκμετάλλευση και το διαχωρισμό των υποκειμενικότητων. Για αυτό οι κοινωνίες μας έχουν ειδική θέση για όσους ειδικεύονται στο να εστιάζουν το ασυνείδητο πίσω στο εξατομικευμένο υποκείμενο, στα μερικώς πραγματοποιημένα αντικείμενα, όπου οι μέθοδοι της *ανάσχεσης* αποτρέπουν την επέκταση του, πέρα από τις κυρίαρχες πραγματικότητες και της σημειοδοτήσεις. Η επιρροή των επιστημονικών προσδοκιών για τεχνικές όπως η ψυχανάλυση και η οικογενειακή θεραπεία θα έπρεπε να θεωρούνται μία γιγαντιαία βιομηχανία για την κανονικοποίηση, την προσαρμογή και την οργανωμένη διαίρεση του *κοινωνικού*. (Ch: 202)

Σύμφωνα με τον Ντελέζ το ασυνείδητο είναι παραγωγικό. Και η διαδικασία αυτοπαραγωγής του είναι μία επιθυμητική παραγωγή. Δεν είναι ένα θέατρο, όπου εξελίσσεται το δράμα του Οιδίποδα, αλλά ως εργοστάσιο επιθυμιών, κόβει, ράβει, επιτρέπει συγκεκριμένες ροές, παίρνει δείγματα άλλων, δεν σημαίνει τίποτα. Δεν υπάρχει νόημα, ερμηνεία δεδομένη, καμία σημασία. Ο Οιδίποδας είναι είναι το αποτέλεσμα της κοινωνικής καταπίεσης της επιθυμίας. Ακόμα και στο επίπεδο του παιδιού, η επιθυμία δεν είναι οιδιπόδεια, αλλά λειτουργεί ως μηχανισμός, παράγει μικρές μηχανές, θεμελιώνει συνδέσεις ανάμεσα σε πράγματα. (Ch:53-4) Ο Οιδίποδας, το χρήμα, ο κώδικας είναι το αποτέλεσμα των περιφράξεων που θέτει ο καπιταλισμός στις διαδικασίες νομαδικής υπέρβασης των ορίων από την επιθυμητική παραγωγή. Και η σχιζοφρένεια είναι η κορυφαία στιγμή της ανθρώπινης αποδόμησης των κωδικοποιήσεων, διάλυσης των αξιωματικών του κεφαλαίου και του κράτους. Η σχιζοφρένεια ως διαδικασία εξέγερσης σε όλες τις νεκρές σημειολογίες του καπιταλισμού – κι όχι ως η οδυνηρή κραυγή του καταπιεσμένου ασυνείδητου – είναι το τελικό σύνορο, που θέτει ο καπιταλισμός πριν εξαπολύσει τη μανιώδη κατασταλτική του μανία. Και το σύνορο αυτό όπως είναι γνωστό θα το περιφρουρήσει με νύχια και με δόντια το κράτος και η ψυχιατρική.

Στην εποχή της καπιταλιστικής αποκωδικοποίησης και αξιωματικής, το κεφάλαιο κι η τρέλα, και ειδικά η σχιζοφρένεια έχουν σχέση. Όχι μόνο μία σχέση που επιβεβαιώνει ότι η νεωτερική κοινωνία επιφέρει την τρέλα στους ανθρώπους, αλλά έχουν σχέση και ως και φαινόμενα. Η ανάλυση των Ν&Γ στον ΑντιΟιδίποδα, ξεκινάει από την περίπτωση του προέδρου Σρέμπερ, και των αναμνήσεων του. Ο Σρέμπερ (Σ) παραληρεί γύρω από ηπείρους, κουλτούρες, ράτσες. Το παραλήρημα του είναι πολιτικό, ιστορικό, πολιτιστικό, και ρατσιστικό. Ο Freud σχολίασε το παραλήρημα του Σ. ως προς έναν πατέρα, που ο ίδιος ο Σ. ποτέ δεν είχε ονομάσει. Και σε αυτή την περίπτωση οι ψυχαναλυτές λένε ότι ο πατέρας είναι σημαντικός για τον Σ. γιατί δεν μιλάει καθόλου για αυτόν. Αντίθετα οι Ν&Γ θεωρούν ότι δεν υπάρχει παραλήρημα που να μην είναι ιστορικό και πολιτικό, κινούμενο ανάμεσα σε δύο πόλους: από τη μία η παράνοια-φασισμός, από την άλλη η σχιζοφρένεια-επανάσταση. Για τη σχιζοανάλυση η κίνηση ανάμεσα στους δύο πόλους είναι κίνηση έντασης και όχι ποιότητας. Ο σχιζοφρενής δεν είναι κάποιος χωρίς λογική ή με τρέλα αλλά κάποιος που βιώνει σε ένταση αυτό το δίπολο. (Ch 57-58)

Η σχιζοφρένεια είναι ο κόσμος των επιθυμητικών, παραγωγικών, και αναπαραγωγικών μηχανών, η παγκόσμια πρωτογενής παραγωγή ως “ουσιαστική πραγματικότητα του ανθρώπου και της φύσης” Ο σχιζοφρενικός διαθέτει δικούς του τρόπους αναγνώρισης του εδάφους γιατί διαθέτει πριν από όλα έναν ιδιαίτερο κώδικα καταγραφής. Που δεν συμπίπτει με τον κοινωνικό κώδικα ή συμπίπτει με αυτόν μόνο για να γίνει η παρωδία του. Ο κώδικας του παραληρήματος ή της επιθυμίας, παρουσιάζει εξαιρετική ρευστότητα. Θα έλεγε κανείς ότι ο σχιζοφρενικός περνάει από τον ένα κώδικα στον άλλον, πώς ανακατεύει όλους τους κώδικες, με ένα γρήγορο γλίστρημα (ΑΟ23) Μα το ίδιο κάνει κι ο καπιταλισμός από την εποχή της απεδαφικοποίησης κι

αποσωματοποίησης των κοινωνικών σχέσεων, κατά τη διαδικασία των οποίων ο άνθρωπος αποδεσμεύτηκε τόσο από τη γη-έδαφος όσο κι από το σώμα του τυράννου, για την αναζήτηση της ευτυχίας μέσα στις ροές του καπιταλισμού. Αν υπάρχει μία αναλογία ανάμεσα σε καπιταλισμό και σχιζοφρένεια είναι ακριβώς αυτό το ανακάτεμα όλων των κωδικοποιήσεων, η διαρκής κωδικοποίηση κι αποκωδικοποίηση των ροών της ύπαρξης, μέσα στα δίκτυα της εξουσίας του κεφαλαίου. Το κεφάλαιο ως σχέση επιθυμητικών μηχανών δεν έχει πατρίδα, αλλά μπορεί κάλλιστα σε ιστορικές περιόδους να επινοεί ρατσιστικά, φασιστικά, φυλετικά παραληρήματα σαν αυτά του προέδρου Σρέμπερ, προκειμένου να εδαφικοποιήσει την περιοχή δράσης του, να χαράξει το σύνορο πέρα από το οποίο βρίσκεται η έρημος του πραγματικού. Κάθε φορά που τα πλήθη συμπαρασύρονται στο σχιζοφρενικό ρυθμό της επανάστασης, κάθε φορά που οι εξεγερμένες μοναδικότητες αναζητούν το λουλούδι στην έρημο του πραγματικού, το κεφάλαιο στιγματίζει τη σχιζοφρένεια ως το απόλυτο όριο των όποιων αποκωδικοποιήσεων του, το τελευταίο σύνορο πέρα από το οποίο οι εξεγερμένοι, καταδικάζονται στον αφανισμό τους μέσα στη φυλακή, το ψυχιατρείο, το στρατόπεδο συγκέντρωσης αλλά και το σχολείο. Η φυλακή, το ψυχιατρείο, το στρατόπεδο συγκέντρωσης, το σχολείο είναι εργοστάσια ανακύκλωσης όσων ο καπιταλισμός προσδιόρισε ως ανθρώπινα σκουπίδια ή εν δυνάμει ανθρώπινα σκουπίδια – αν μιλάμε για την περίπτωση του σχολείου ως θεσμού στον οποίο το άτομο εισάγεται στην αρχή της ζωής του και στις μέρες μας ισόβια, στα πλαίσια ενός διαβίου διαχωρισμού των μη-κανονικών από τους κανονικούς, των σκουπιδιών από τις πρώτες ύλες της καπιταλιστικής μηχανής και όλων όσων είναι προς ανακύκλωση.

“Ο καπιταλισμός κατά τη διαδικασία της παραγωγής, παράγει μία τεράστια σχιζοφρενική φόρτιση και ασκεί πάνω της όλο το βάρος της καταπίεσης της, αλλά η φόρτιση αυτή ασταμάτητα αναπαράγεται σαν όριο της διαδικασίας. Γιατί ο καπιταλισμός δεν παύει να αρθρώνει εμπόδια και αναστολές στην τάση του, την ίδια στιγμή που την ακολουθεί με πάθος: δεν παύει να απωθεί το όριο του την ίδια στιγμή που τείνει προς αυτό....Τα πάντα ξαναπερνούν ή ξανάρχονται: τα κράτη, οι πατρίδες, οι οικογένειες. Για αυτό και ο καπιταλισμός, σαν ιδεολογία, εμφανίζεται σαν ο πολύχρωμος πίνακας όλων των μέχρι τώρα δοξασιών”(ΑΟ42-43)

Μηχανές μηχανών παράγουν κι αναπαράγουν στα δίκτυα της καπιταλιστικής-κρατικής εξουσίας, τους άξονες των υποκειμενικότητων. Ο πολύχρωμος πίνακας όλων των δοξασιών είναι το πλέγμα των σχέσεων, για την άντληση υπεραξίας. Κι όσο οι καπιταλιστικές μηχανές απεδαφικοποιούν, αποκωδικοποιούν για να αποσπάσουν υπεραξία τόσο οι μηχανισμοί της αστυνομίας, της διακυβέρνησης, των ακαδημαϊκών φέουδων, των κοινωνικών και ψυχολογικών επιστημών, τα δίκτυα της βιοπολιτικής και ανατομικής εξουσίας, επαναεδαφικοποιούν με δύναμη, καταστέλλοντας την επιθυμία ή καλύτερα ταξινομώντας σε γραμμές και στήλες ψυχολογικών τύπων, σε συγκεκριμένες εδαφικότητες παραγωγής υπεραξίας (οικονομικής, πολιτικής, θεαματικής κ.α). Υπάρχουν τρεις άξονες, τρεις ιδεατοί τύποι κατανομής, για την ανακύκλωση των ανθρώπινων σκουπιδιών του καπιταλισμού: “Ο νευρωτικός που παραμένει εγκατεστημένος μέσα στις υπολλειματικές ή τεχνικές εδαφικότητες της κοινωνίας μας, και τις ανάγει όλες στο οιδιπόδειο, σαν έσχατη εδαφικότητα, που ανασυγκροτείται στο εργαστήριο του αναλυτή (ναι το αφεντικό είναι ο πατέρας, και ο αρχηγός του κράτους, και σεις ακόμα, γιατρέ...). Ο διεστραμένος είναι εκείνος που παίρνει το τέχνασμα σοβαρά: αφού τις θέλετε, θα τις έχετε, εδαφικότητες πιο τεχνητές από εκείνες που μας προτείνει η κοινωνία, καινούριες οικογένειες αφάνταστα τεχνητές, μυστικές και σεληνιακές. Όσο για τον σχιζοφρενικό, που δεν παύει τρεκλίζοντας να αποδομεί, να περιπλανιέται, να σκοντάφτει, αυτός βυθίζεται όλο και πιο πολύ μέσα στην απεδαφικοποίηση, πάνω στο ίδιο το δίχως όργανο σώμα, στο άπειρο της αποσύνθεσης του κοινωνικού σώματος – και ίσως είναι αυτός ο τρόπος του να ξαναβρίσκει τη γη: ο περίπατος του σχιζοφρενικού. Ο σχιζοφρενικός βρίσκεται στο

ακροτελεύτιο του καπιταλισμού: είναι η αναπτυγμένη τάση του καπιταλισμού, το υπερπροϊόν του, ο προλετάριος κι ο άγγελος εξολοθρευτής του. Ανακατεύει όλους τους κώδικες, είναι κομιστής των αποκωδικοποιημένων ροών της επιθυμίας. Το πραγματικό ρέει.” (ΑΟ43-4) Και οτιδήποτε ρέει με τάσεις διαμόρφωσης γραμμών φυγής από τους ιστούς του καπιταλισμού, ελέγχεται για να κατασταλεί και να ανακυκλωθεί.

Ο καπιταλισμός ερμηνεύεται από την πολιτική οικονομία ως σπάνη, ως έλλειψη: θέσεων εργασίας, επιχειρηματικού πνεύματος, επαρκών εφοδίων, καταρτίσεων, ζήτησης, απουσία του πατέρα, κ.α Η έλλειψη όμως δεν είναι προγενέστερη της παραγωγής. Η έλλειψη στεγάζεται, πολλαπλασιάζεται ανάλογα με την οργάνωση μίας προγενέστερης παραγωγής, ενός προγενέστερου έργου.

“Η χρησιμοποίηση του κενού ως οικονομία της αγοράς, αυτή είναι η τέχνη μίας κυρίαρχης τάξης: να οργανώνει την έλλειψη μέσα στην αφθονία της παραγωγής, να κάνει να κυλήσει όλη η επιθυμία μέσα στο μεγάλο φόβο της έλλειψης, να εξαρτά το αντικείμενο από μία πραγματική παραγωγή – που υποτίθεται είναι εξωτερική προς την επιθυμία (απαίτηση της ορθολογικότητας) – ενώ η παραγωγή της επιθυμίας μετατρέπεται σε φαντασίωση.” (ΑΟ:36-37) Κι εδώ η πολιτική οικονομία συναντάει την ψυχανάλυση, ως τεχνικές της νεοφιλελεύθερης ορθολογικότητας, του μοναδικού ευαγγελίου μετά το τέλος των ιστοριών. Το υποκείμενο είναι πια έρμαιο του φόβου της μεταϊστορικής κόλασης, ενός πολέμου όλων εναντίων όλων, το έσχατο όριο της ανάδυσης ενός νέου παρανοϊκού φασισμού στο επίπεδο της καθημερινότητας, στο επίπεδο της ζωής των εξατομικευμένων υπάρξεων.

Φόβος. Ο φόβος του θανάτου, ο φόβος της πείνας, ο φόβος της ανεργίας, ο φόβος της εγκληματικότητας όλα ερμηνευμένα με τη λογική της έλλειψης κι όχι της παραγωγής. Όχι επιθυμία για φαί, για γαμήσι, για τραγούδι, για μεθύσι αλλά έλλειψη φαγητού, ερωτευμένου σώματος, πολιτισμού και ποτού, έλλειψη που οργανώνεται γύρω από τις κτήσεις, του έχω φαί, έχω μουνί, έχω τραγουδήσει, έχω μεθύσει. Όχι είμαι αλλά έχω, όχι γίνομαι (γίνεσθαι) αλλά κατέχω. Όχι επιθυμία για αλλά ανάγκη από. Όχι επιθυμητική μηχανή παραγωγής αλλά στερητική μηχανή διαχείρισης της έλλειψης. Χιλιάδες νανομηχανές διαχείρισης εισβάλλουν στα σπίτια των νοικοκυραίων του κόσμου: μηχανές τηλεθέασης, μηχανές δημοσκοπήσεων, μηχανές ηλεκτρονικής επιτήρησης, μηχανές ιατρικές, μηχανές καταναλωτικές, κ.α όλες στην υπηρεσία της διαχείρισης της σπάνης, και της έλλειψης, όλες με στόχο την κάλυψη των αναγκών, όλες διαχειριστές της καταστολής της επιθυμίας για... Κι η ψυχανάλυση ως τεχνική διαχείρισης του εαυτού θα χαρίσει στον καπιταλισμό το εργαλείο της νομιμοποίησης της παραγωγής ως παραγωγής φαντασιώσεων κι όχι επιθυμιών.

“επομένως η ανάγκη είναι εκείνη που προσδιορίζεται από τη σχετική και συγκεκριμένη έλλειψη του ίδιου του αντικειμένου της, ενώ η επιθυμία εμφανίζεται σαν εκείνο που παράγει τη φαντασίωση και που αυτοπαράγεται αποσπώμενη από το αντικείμενο, αλλά συνάμα κι επιτείνοντας την έλλειψη, σπρώχνοντας την στο απόλυτο, μετατρέποντας την σε “αθεράπευτη ανεπάρκεια της ύπαρξης”, μian απ-ουσία που είναι η ζωή.” Για αυτό και η επιθυμία παρουσιάζεται σαν να στηρίζεται πάνω στις ανάγκες, μια και η παραγωγικότητα της επιθυμίας εξακολουθεί να διαμορφώνεται πάνω στη βάση των αναγκών και της αναλογίας έλλειψης από το αντικείμενο. Κοντολογίς, όταν ανάγουμε την επιθυμητική παραγωγή σε μία παραγωγή φαντασίωσης, απλώς συνάγουμε όλα τα συμπεράσματα από την ιδεαλιστική αρχή, που ορίζει την επιθυμία σαν έλλειψη κι όχι σαν παραγωγή, “βιομηχανική” παραγωγή.” (ΑΟ: 34)

Απουσία τελικά που είναι η ζωή: αν κάτι απουσιάζει από τους άπειρους μηχανικούς μικροφασισμούς στη σημερινή ζωή είναι αυτή η ίδια. Ζωή κι ελευθερία. Ελευθερία της επιθυμητικής παραγωγής, ευτυχία – συλλογική ευτυχία, συλλογική παραγωγή επιθυμίας.

Η καπιταλιστική μηχανή ως έλλειψη εγγράφεται στο θεσμό της ιδιοκτησίας ή μη των πόρων για την κάλυψη των αναγκών. Τη μελέτη της ιδιοκτησίας την έχει αναλάβει η πολιτική οικονομία, ως ιδεολογικός κι απολογητικός μηχανισμός του κεφαλαίου, που διατάσσει την οργάνωση της εργασίας σε γραμμές και στήλες, στα δίκτυα της παραγωγής, της κατανάλωσης, του θεάματος για να αντλήσει υπεραξία. Όσο για το δύσβατο έργο της μελέτης και της ενσωμάτωσης της επιθυμίας, αυτό παραδόθηκε στα τρυφερά χέρια της ψυχανάλυσης, για να την αναγάγει σε πραγματικό ή συμβολικό επίπεδο στις διάφορες τριγωνοποιήσεις της οικογένειας. (πατέρας-μητέρα-παιδί/πραγματικό-φαντασιακό-συμβολικό/). Αναπαράσταση ως ατομική ιδιοκτησία, αναπαράσταση ως ιδιωτικοποιημένη οικογένεια, δύο εύθραυστοι κόσμοι αναπαραστάσεων, που δοκιμάζονται ως υποκατάστατα της επιθυμίας και της καύλας. Ο καπιταλισμός είναι αξεχώριστος από την κίνηση της απεδαφικοποίησης, αλλά την κίνηση αυτή την αποτρέπει με πλαστές και τεχνητές επανεδαφικοποιήσεις. ... Η μορφή της ατομικής ιδιοκτησίας και της ιδιωτικοποιημένης οικογένειας αποτελούν πάντα το κέντρο των πλαστών επανεδαφικοποιήσεων του καπιταλισμού. Ιδιοκτησία και οικογένεια και οι όποιες μεσολαβήσεις, λειτουργούν για την αποκατάσταση στην τάξη του αποκλίνοντος υποκειμένου από τις νόρμες του καπιταλισμού. Η επίκληση των οργάνων της τάξης: του αστυνομικού, του ψυχιάτρου, του κοινωνιολόγου, του καθωσπρέπει πολιτικού, του φασισμού, του Πατέρα αρχηγού κ.α Όργανα της τάξης. Δίχως όργανα σώματα της τάξης, ελέγχου και επανεδαφικοποίησης, στα όρια του καπιταλισμού, με τη μηχανή του κράτους και του θεάματος.

Σε μία απελευθερωτική θεραπεία το υποκείμενο θεραπευτής, το υποκείμενο θεραπευόμενος, οι μεταξύ τους συζεύξεις και συνδέσεις, γίνονται αντιληπτά στα πλαίσια μίας διαδικασίας ανάδυσης ενός εαυτού, που από επιλογή δεν θα είναι έρμαιο της εξουσιαστικής διαχείρισης των δυϊσμών: υποκείμενο-αντικείμενο, εαυτός-άλλος, άνδρας-γυναίκα κ.α. Ο εαυτός “ως ένα Σύμπαν ανάδυσης, ένας ευαίσθητος δίσκος εγγραφής όλων των σωματικών γίνεσθαι, ο αναδύμενος εαυτός δεν μπορεί να αφομοιωθεί πλέον σε μία ψυχογεννητική φάση, όπως αυτής της προφορικής φάσης. Πρώτα από όλα γιατί δεν είναι μία φάση, αφού θα επιμένει με άλλες μορφοποιήσεις του εαυτού και θα στοιχειώνει τις ποιητικές, ερωτικές και ονειρικές εμπειρίες του ενήλικα. Παρόλα αυτά λόγω της προφορικότητας που θέτει σε λειτουργία δεν είναι παθητικό φυσιολογικό ή αναγώμενο σε μία αναζήτηση της πίεσης, της πηγής, του σκοπού και του αντικείμενου της ενόρμησης, είναι ένας μερικός πυρήνας υποκειμενοποίησης, ενεργά μηχανικός, ανοίγοντας στα πιο ετερογενή σύμπαντα αναφοράς.” (Chaos:66)

Η μεταχείριση επομένως του θεραπευόμενου ψυχωτικού ή μη συνδέεται με το πολλαπλό επίπεδο της καυλωτικής ανάδυσης της επανάστασης, της χάραξης των γραμμών φυγής από την περιφραξη των σωμάτων σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Η σχιζοανάλυση, η ψυχοθεραπεία (υλιστική ψυχιατρική) οφείλει να εστιάζει “στα μέρη του σώματος, στον αστερισμό των ατόμων, στην ομάδα, στο θεσμικό σύνολο, σε ένα μηχανικό σύστημα, σε μία σημειωτική οικονομία κλπ, (μοσχεύματα της μεταβίβασης) και να γίνει αντιληπτή ως το γίνεσθαι της επιθυμίας, δηλαδή, παθητική υπαρξιακή ένταση, ανίκανη να εγγραφεί σε μία διακριτή οντότητα. Το αντικείμενο μίας τέτοιας θεραπευτικής προσέγγισης θα αυξανόταν όσο περισσότερο δυνατό γίνεται στην εμβέλεια των μέσων που προσφέρονται για την ανασύνθεση των σωματικών, βιολογικών, φυσικών και κοινωνικών Περιοχών του ασθενή. Για το σκοπό αυτό θα εμπλακούν πολλαπλοί σημειωτικοί άξονες σχετικά με την σωματικότητα, τις χειρονομίες, τη στάση του σώματος, τα χαρακτηριστικά του προσώπου και τη χωρικότητα που συνδέονται στα επίπεδα των προλεκτικών συναρμογών που περιγράφονται από τον David Stern. Θεωρούμενο ως ένα σύνολο αυτοποιητικών και εγκάρσιων κοινωνικών μηχανών, ο θεσμός φροντίδας γίνεται ένα ευνοϊκό πεδίο για την ικανότητα της θεώρησης αυτών των αξόνων που διασταυρώνονται με την εξατομικευμένη υποκειμενικότητα, που λειτουργεί παρά τον εαυτό του” (Chaos: 68-69)

Έτσι για παράδειγμα στην κουζίνα της κλινικής του La Borde συμβαίνει μία επανάσταση στο μοριακό επίπεδο της επιθυμίας. Η κουζίνα του La Borde είναι η Περιοχή ανάδυσης ενός συλλογικού παιχνιδιού ανάμεσα στα μηχανικά ασυνείδητα των συμμετεχόντων. Είναι ένα πεδίο στο οποίο συνδυάζονται “πολύ ετερογενείς κοινωνικές, υποκειμενικές και λειτουργικές διαστάσεις. Αυτή η Περιοχή μπορεί να κλειστεί, να γίνει ο τόπος των στερεοτυπικών στάσεων και συμπεριφοράς, όπου ο καθένας φέρνει μηχανικά το μικρό του ρεφραίν. Αλλά μπορεί επίσης να ζωντανέψει, να πυροδοτήσει μία υπαρξιακή συσσώρευση, μία μηχανή ενόρμησης – όχι απλά προφορικού είδους, η οποία θα έχει επίσης επιρροή στους ανθρώπους που συμμετέχουν στις δραστηριότητες ή απλά τις διασχίζουν. Τότε η κουζίνα γίνεται μία σκηνή μικρής όπερας: μέσα σε αυτή οι άνθρωποι μιλάν, χορεύουν και παίζουν με όλα τα είδη των εργαλείων, με το νερό και τη φωτιά, τη ζύμη και τον σκουπιδοτενεκέ, σχέσεις κύρους και υποταγής. Ως χώρος προετοιμασίας του φαγητού, είναι το κέντρο της συναλλαγής υλικών και ενδεικτικών Ροών και οφελών κάθε είδους. Αλλά αυτός ο μεταβολισμός των Ροών θα έχει μία μεταβιβαστική σημασία στη συνθήκη που ολόκληρος ο μηχανισμός λειτουργεί αποδοτικά ως μία δομή που καλωσορίζει τα προλεκτικά συστατικά των ψυχωτικών ασθενών. Αυτή η πηγή της αμφισημίας, της συναφούς υποκειμενικότητας, είναι η ίδια δείκτης του βαθμού ανοιχτότητας (συντελεστής της μεταβιβαστικότητας) αυτού του υπο-συνόλου στον υπόλοιπο θεσμό. ... η κατάλληλη λειτουργία της κουζίνας από αυτή την πλευρά είναι αδιαχώριστη από την συνάρθρωση της με τους άλλους μερικούς πυρήνες της υποκειμενοποίησης στο θεσμό (την επιτροπή μενού, την καθημερινή ενημέρωση για τις δραστηριότητες, το εργαστήριο ζαχαροπλαστικής, το θερμοκήπιο, τον κήπο, τον γιατρό που σέβεται τους ασθενείς που δουλεύουν με...) Ο ψυχωτικός επομένως που προσεγγίζει ένα θεσμικό υπο-σύνολο, όπως η κουζίνα, διασχίζει εγκάρσια- τραβερσάρει μία λειτουργική ζώνη έκφρασης που μπορεί μερικές φορές να κλειστεί στον εαυτό του και να γίνει υποκείμενο ρόλων και λειτουργιών, ή να βρει τον εαυτό του σε άμεση σύνδεση με το Σύμπαντα της ετερότητας, γεγονός που βοηθάει τον ψυχωτικό να βγει από την υπαρξιακή του παγίδα. Είναι λιγότερο μία εθελοντική απόφαση και περισσότερο μία εισαγωγή μίας ασυνείδητης συλλογικής συναρμογής στην οποία, ο ψυχωτικός οδηγείται να πάρει την πρωτοβουλία, να αποδεχτεί την υπευθυνότητα. Σημειώστε ότι το συλλογικό δεν είναι συνώνυμο με την ομάδα· είναι μία περιγραφή που συμπεριλαμβάνει από τη μία πλευρά στοιχεία της ανθρώπινης διυποκειμενικότητας, και από την άλλη προ-προσωπικά, ευαίσθητες και γνωστικές ενότητες, μικροκοινωνικές διαδικασίες και συστατικά του κοινωνικού φαντασιακού. Λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο με τις μη-ανθρώπινες υποκειμενικές διαμορφώσεις (μηχανικές, τεχνικές και οικονομικές) Είναι επομένως ένας όρος ισοδύναμος στην ετερογενή πολλαπλότητα. Έτσι το πλαίσιο της θεσμικής ψυχοθεραπείας που αποκαλείται τόσο σχηματικά η σχέση ανάμεσα σε προσφορά-φροντίδας/ αποδοχή-φροντίδας μπορεί να διακριθεί σε ετερογενείς διαστάσεις: 1) διάσταση της ψυχιατρικής γνώσης και των τεχνικών που αφορούν καθαρά προσδιορισμένα προβλήματα από την πλευρά της νοσογραφίας· 2) διάσταση της κοινωνικής δραστηριοποίησης μέσα σε συλλογικές Περιοχές που λειτουργούν μόνιμα· 3) διάσταση της παθητικής αντίληψης των υπαρξιακών διαφορών που φέρονται από τα ψυχωτικά Σύμπαντα...” (Chaos: 69-70)

Η κουζίνα του La Borde, ο κήπος του, το θερμοκήπιο του, οι δρόμοι που οδηγούν σε αυτόν, και οι δρόμοι οι οποίοι απομακρύνουν από αυτό, η κοινότητα, το σχολείο της κοινότητας, η κουζίνα του σχολείου, οι κήποι του, οι δρόμοι που οδηγούν στο σχολείο, και οι δρόμοι που απομακρύνουν, η κοινότητα δίπλα στην πόλη, και το εργοστάσιο, και το θέατρο, και η γειτονιά, και άλλος θεσμός, και επόμενος θεσμός μπορούν να γίνουν οι Περιοχές πολλών μοριακών εκρήξεων, μικρές καθημερινές εμπρηστικές βόμβες, που στις φωτιές της αποδόμησης των δικτύων του κοινωνικού ελέγχου του καπιταλισμού και του κράτους, μπορούν να χτίσουν τους χορούς των εξεγερμένων

μοναδικότητων μας· την πυροδότηση του ταξιδιού στη Νέα Γη. Αυτός είναι κι ο στόχος της θεραπείας, γιατί μία μέρα η Γη θα είναι ένας απέραντος τόπος θεραπείας ανθρώπων, ζώων, φυτών, της ίδιας της Γης, από την καταπίεση των μηχανών κυριαρχίας.

Γραμμομοριακό – μοριακό κι επανάσταση

Αν κάποιος θέλει να κατανοήσει τη θέση των Ν & Γ για τη ψυχική θεραπεία, θα πρέπει να αναλάβει και το δύσκολο έργο της αποκωδικοποίησης εννοιών, όπως αυτή της επανάστασης, που το τρίγωνο της κυριαρχίας – καπιταλισμός, κράτος, θέαμα – εδαφικοποιούν στα όρια του υπάρχοντος. Περισσότερο ο Γκουατταρί και λιγότερο ο Ντελέζ – λόγω και της ασθένειας που τον ταλαιπωρούσε – αναμείχθηκαν από νωρίς σε μία σειρά διαβρωτικών σχέσεων για τους κυρίαρχους θεσμούς και πρακτικών ρήξεων και φυγής, όχι μόνο στο κοινωνικό επίπεδο των γραμμομοριακών συνθέσεων αλλά και στο μοριακό, καθημερινό επίπεδο της ζωής τους. Οι ίδιοι σε αρκετές συνεντεύξεις και κείμενα τους τονίζουν το γεγονός της συμπόρευσης τους με κινήματα, αγωνιστές, επαναστατικές πρακτικές- Μάης του '68, κίνημα της αυτονομίας στην Ιταλία, κ.α Για τους Ν&Γ η επανάσταση είναι μία διαδικασία χάραξης και πυροδότησης γραμμών φυγής από τον καπιταλισμό, μέσω της απελευθέρωσης των επιθυμητικών μηχανών, και την αναγνώριση της πολλαπλότητας της ύπαρξης και των πρακτικών της. Η επιθυμητική παραγωγή, η παραγωγή φαντασιώσεων, οι διαδικασίες υποκειμενοποίησης, όπως εξάλλου και η θεραπεία είναι συλλογικές διαδικασίες, που ως μοριακές επαναστάσεις μπορούν να οδηγήσουν στη συλλογική ελευθερία και ευτυχία. Έτσι φαίνεται ότι οι πρακτικές που αναπτύσσονται στο La Borde, συσχετίζονται με αυτό που αργότερα ο Ν&Γ, θα αποκαλέσουν ανάδυση των υποκειμένων ομάδων, δηλαδή συνόλων μοριακών μοναδικοτήτων, που κινούνται, καταστρέφοντας το υπάρχον, δημιουργώντας μηχανές πολέμου, για το ταξίδι τους στη Νέα Γη.

Οι Ν&Γ προσπαθούν μέσω της δημιουργίας ενός χάρτη, να δώσουν τα εργαλεία χαρτογράφησης των διαδικασιών υποκειμενοποίησης, δηλαδή του κόσμου της μοναδικότητας κάθε ανθρώπου, που κινείται πέρα από τους διαλεκτικούς δυϊσμούς ανάμεσα σε άτομο και κοινωνία, ψυχή και σώμα, ύλη και πνεύμα, μακρόκοσμος και μικρόκοσμος. Για αυτούς η διαλεκτική παραδίδει την πολλαπλότητα του καθενός στην άρνηση και την μιζέρια των δομών της εξουσίας, που με προσοχή κι επιμέλεια γίνονται αντικείμενο διαχείρισης από το εκάστοτε δίκτυο των κυρίαρχων, τοποθετώντας ανάμεσα σε αυτούς και τους κυριαρχούμενους, μηχανές διαλεκτικής διαχείρισης κι ελέγχου των αντιφάσεων, που υπερβαίνονται μέσα από τις πράξεις των αποκωδικοποιήσεων κι απεδαφικοποιήσεων του υπάρχοντος. Ο Οιδίποδας είναι μία τέτοια μηχανή, όπως αυτός ενσωματώνεται σε δομές και ρόλους στον καπιταλισμό και το κράτος. Ο πολιτικός εκπρόσωπος και το κόμμα, ο γραφειοκράτης και το σιδερένιο κλουβί της, ο ειδικός και η ιατρική/ψυχιατρική-ψυχανάλυση/κοινωνιολογία κλπ είναι μερικές από τις μηχανές αυτές. Απέναντι σε αυτές τις μηχανές οι πληθυσμοί των “από κάτω” οφείλουν να αντιπαραθέσουν τις δικές τους μηχανές πολέμου, που θα διακατέχονται από μία νέα αισθητική προσέγγιση του υποκειμένου.

Η νέα αισθητική προσέγγιση του υποκειμένου είναι κάθε πρακτική, που το απελευθερώνει από τα εδάφη και τους κώδικες καθολικών θεωρήσεων και ταυτοτήτων (θρησκευτικών, ιδεολογικών, εθνικών κλπ) για να το παραδώσει στο χάος του γίνεσθαι. “Επομένως τα μοναδικά σημεία της θεώρησης του είναι, με τις καταστάσεις επισφάλειας, την αβεβαιότητα και τις δημιουργικές πλευρές υπερισχύουν στη στερεότητα των δομών στις διακριτές οικουμενικές θεωρήσεις. Προκειμένου να εγκαταστήσουμε μία εντατική γέφυρα ανάμεσα στις πραγματικές και τις δυναμικές λειτουργίες κλίνουμε να αξιώσουμε την ύπαρξη ενός ντεντερμινιστικού χάους που κινείται από άπειρες ταχύτητες. Είναι μέσα από αυτό το χάος που οι πολύπλοκες συνθέσεις, είναι δυνατόν να επιβραδυνθούν σε ενεργητικές χωροχρονικές συντεταγμένες ή κατηγορικά συστήματα, συνιστώντας τους εαυτούς τους.” (Chaos: 59) Αυτή η εμμελής ανάδυση του εαυτού, θυμίζει τη θέση της αυτοποίησης, πως τα συστήματα δεν προσαρμόζονται απλά στις αλλαγές που πυροδοτεί

ένα περιβάλλον, αλλά παράλληλα το αλλάζουν στη βάση των δικών τους δομών και διαδικασιών. Το υποκείμενο έτσι δεν είναι έρμαιο των στατιστικών αγελαίων συνόλων του περιβάλλοντος, αυτό που οι Ν&Γ αποκαλούν γραμμομοριακό επίπεδο, αλλά επιλέγει, διατάσσει τις επιθυμίες και τις καύλες του, σε σχέση με αυτό, κρυσταλλοποιώντας τη θέση του, σε μία διαρκή κίνηση ενσωμάτωσης και/ή φυγής από το υπάρχον, ασυλοποίησης των πρακτικών του και/ή καταστροφής των ασύλων, παρανοϊκής προσαρμογής σε φασιστικά σύνολα ή μοριακής επανάστασης. Ένα νέο υποκείμενο αναδύεται ως πολιτική επιλογή ρήξης με το καπιταλιστικό υποκείμενο, που αναδύεται μέσα από το βιοπολιτικό έλεγχο και τις τεχνικές του εαυτού, την ορθολογικότητα διακυβέρνησης του νεοφιλελευθερισμού. Το υποκείμενο αυτό είναι χωρίς ενοχές, χωρίς αρνήσεις, πέρα από το ηθικοπολιτικό πλαίσιο του χρέους και της έλλειψης (απουσίας), πέρα των περιφράξεων των ροών της επιθυμίας, με τα χαρακτηριστικά της διαρκούς εξέλιξης, της κατάφασης και της χαράς, της συμμετοχής και της απόλαυσης των κοινών. Το νέο υποκείμενο γίνεσθαι, μέσα στις συλλογικές του τοποθετήσεις, επιλέγει ελεύθερα τις συναρμογές του με σώματα, μηχανές, ροές, στην προσπάθεια του να ευτυχήσει υπερβαίνοντας τα όρια του υπάρχοντος. Μέσα από διαδικασίες καταστροφής και δημιουργίας, το υποκείμενο φρακταλίζει το έδαφος/ τον κώδικα, γίνεται ροή συναισθημάτων, υγρών, απεδαφικοποιήσεων/αποκωδικοποιήσεων, κι όχι το σώμα της διαχείρισης και της εδαφικοποίησης του καπιταλισμού και των διαφόρων “οιδιποδοποιήσεων” του. Το υποκείμενο είναι μοναδικά πολλαπλό, σχιζοειδές και πράττει πέρα από τις διαρκείς επενδύσεις κι επαναεπενδύσεις του ασυνείδητου, στα όρια που επιτρέπει ο καπιταλισμός, και με τα μέσα που του παρέχουν οι πειθαρχικές δομές. Δεν είναι ο άνθρωπος της οικονομίας και της ψυχανάλυσης αλλά της αυτονομίας και της πολιτικής. Δεν είναι ο άνθρωπος της σειριακής ρουτίνας αλλά του σαμποτάζ και της δημιουργίας. Δεν είναι ο άνθρωπος της λογιστικής και των ενοχών, αλλά ο άνθρωπος της τέχνης.^{vii}

Οι μοναδικότητες μας κινούμενα μέσα στα αγελαία στατιστικά σύνολα (υποδουλωμένες ομάδες) του δίχως όργανα σώματος του κεφαλαίου, δημιουργούν μικροπολλαπλότητες των υποκειμένων της εξέγερσης (ομάδες υποκειμένα). “Πρόκειται λοιπόν μάλλον για διαφορά ανάμεσα σε δύο είδη συλλογών ή πληθυσμών: τα μεγάλα σύνολα και τις μικροπολλαπλότητες. Και στις δύο περιπτώσεις, η επένδυση είναι συλλογική, είναι η επένδυση ενός συλλογικού πεδίου. Ακόμα και ένα μόνο τεμαχίδιο συνδέεται με ένα κύμα ως ροή που προσδιορίζει το χώρο συνύπαρξης των παρουσιών του. Κάθε επένδυση είναι συλλογική, κάθε φαντασίωση είναι ομαδική και με την έννοια αυτή θέση πραγματικότητας. Αλλά τα δύο είδη επενδύσεων διαφέρουν ριζικά. Το ένα μπορεί να αφορά τις γραμμομοριακές δομές στις οποίες υποτάσσονται τα μόρια, και το άλλο, αντίθετα, μπορεί να αφορά τις μοριακές πολλαπλότητες, στις οποίες υποτάσσονται τα δομημένα φαινόμενα του πλήθους. Το ένα είναι επένδυση *υποδουλωμένης ομάδας*, τόσο στη μορφή κυριαρχίας όσο και στους αποικιακούς σχηματισμούς του αγελαίου συνόλου, που καταστέλλει και απωθεί την επιθυμία των προσώπων. Το άλλο επένδυση της *ομάδας-υποκειμένου* στις εγκάρσιες πολλαπλότητες, που περιέχουν την επιθυμία σαν μοριακό φαινόμενο, δηλαδή επιμέρους αντικείμενα και ροές σε αντίθεση με τα σύνολα και τα πρόσωπα. (ΑΟ323)

Οι συνδέσεις ανάμεσα στα υποκείμενα, τις μηχανές επιθυμίας, τις μηχανές μηχανών επιθυμίας, οδηγούν στην ανάδυση του δίχως όργανα σώματος (ΔοΣ) “Το ΔοΣ είναι ένα αυγό: το διαπερνούν άξονες και αναβαθμοί, γεωγραφικά πλάτη και μήκη, γεωδαιτικές συντεταγμένες, το διαπερνούν γεωθερμικές βαθμίδες, που σημαδεύουν το γίνεσθαι και τις μεταβάσεις, τους προορισμούς του σώματος, που αναπτύσσεται μέσα στο αυγό. Τίποτα από όλα αυτά δεν είναι παράσταση: όλα είναι ζωή και βίωμα... δεν υπάρχει τίποτα άλλο από λουρίδες έντασης, δυναμικότητες, κατώφλια, και γεωθερμικές βαθμίδες.” (ΑΟ27) Το ίδιο το κεφάλαιο “είναι το δίχως

όργανα σώμα του κεφαλαιοκράτη, ή καλύτερα του κεφαλαιοκρατικού όντος. Αλλά σαν τέτοιο δεν είναι μονάχα η ρευστή ή η απολιθωμένη ουσία του χρήματος, παρά δίνει στη στειρότητα του χρήματος τη μορφή που θα χρησιμεύσει για να παράγει χρήμα. Παράγει την υπεραξία, όπως το δίχως όργανα σώμα αναπαράγει τον εαυτό του, βλασταίνει κι απλώνεται ως τα πέρατα του κόσμου. (ΑΟ18,20)

Το ΔοΣ του κεφαλαίου δεν είναι η καπιταλιστική τάξη, αλλά αυτή μαζί με τον αρνητή της, τον νεκροθάφτη της, το προλεταριάτο. Για αυτό και η μοναδική τάξη στην ανθρώπινη ιστορία είναι η καπιταλιστική, που παύει να λειτουργεί με βάση κώδικες, τους οποίους και αρνείται, και στηρίζεται σε αξιωματικές, στη βάση των οποίων αποκωδικοποιεί τις ροές, για να τις εδαφικοποιήσει/απεδαφικοποιήσει. Είναι η μοναδική τάξη γιατί αυτή διεξάγει την πάλη ενάντια στους κώδικες και συγγέεται με τη γενικευμένη αποκωδίκωση των ροών. Η αντίθεση επομένως δεν βρίσκεται ανάμεσα στην αστική και την εργατική τάξη, η οποία συνδέεται με την πρώτη στα πλαίσια του καπιταλισμού. “Η αντίθεση βρίσκεται ανάμεσα στην τάξη και τους εξωταξικούς. Ανάμεσα σε εκείνους που υπηρετούν την μηχανή κι εκείνους που την ανατινάζουν ή τινάζουν στον αέρα τα γρανάξια της. Ανάμεσα στον τρόπο λειτουργίας της κοινωνικής μηχανής και τον τρόπο λειτουργίας των επιθυμητικών μηχανών. Ανάμεσα στα σχετικά εσωτερικά όρια και το απόλυτο εξωτερικό όριο. Ή αν θέλετε: ανάμεσα στους κεφαλαιούχους και τους σχιζοφρενικούς – μέσα στη θεμελιακή στενή τους σχέση στο επίπεδο της αποκωδίκωσης, μέσα στη θεμελιακή τους εχθρότητα στο επίπεδο της αξιωματικής (από όπου και η ομοιότητα, στο πορτραίτο του προλεταριάτου που μας έδωσαν, οι σοσιαλιστές του 19ου αιώνα, ανάμεσα σε έναν προλετάριο κι έναν τέλειο σχιζοφρενικό)

Για αυτό και το πρόβλημα της προλεταριακής τάξης ανήκει πρώτα από όλα στην πράξη, σε μία πράξη που κατ' αναλογία μπορούμε να φανταστούμε θα παράγει τις δικές της αποκωδικοποιήσεις, τις δικές της μηχανές πολέμου για την υπέρβαση της καπιταλιστικής μηχανής. “το αντικειμενικό που το ορίζουν ως *ταξικό συμφέρον* , παραμένει δυνητικό, όσο δεν ενσαρκώνεται σε οργανωμένο κόμμα, ικανό να επιδιώξει την κατάκτηση του κρατικού μηχανισμού. ” (ΑΟ295-6) “... το ταξικό συμφέρον ανήκει στα μεγάλα γραμμομοριακά σύνολα, δείχνει μόνο πως υπάρχει ένα συλλογικό προ-συνειδητό, κατ' ανάγκη αντιπροσωπευόμενο μέσα σε μία ξεχωριστή συνείδηση, για την οποία δεν υπάρχει καν λόγος να αναρωτηθούμε, στο επίπεδο αυτό, αν προδίδει ή όχι, αν αλλοτριώνει ή όχι, αν παραμορφώνει ή όχι. Αντίθετα το πραγματικό ασυνείδητο βρίσκεται στην επιθυμία της ομάδας, που κινητοποιεί τη μοριακή κατηγορία των επιθυμητικών μηχανών.”(ΑΟ297)

Και εδώ η τάξη της επανάστασης συναντάει ξανά της σχιζοανάλυση. Οι πρακτικές της τάξης σε κάθε στιγμή της δράσης της δυνητικοποιούνται ανάμεσα σε δύο μονοπάτια: “Οι δύο όψεις του δίχως όργανα σώματος είναι λοιπόν εκείνη όπου οργανώνεται, σε μικροσκοπική κλίμακα, το μαζικό φαινόμενο και η αντίστοιχη παρανοϊκή επένδυση, και η άλλη όπου, σε υπομικροσκοπική κλίμακα, συναρμολογούνται τα μοριακά φαινόμενα και η σχιζοφρενική τους επένδυση. Πάνω στο δίχως όργανα σώμα, ως στρόφιγγα ανάμεσα στο γραμμομοριακό και το μοριακό κατανέμεται η παράνοια-σχιζοφρένεια. ... Το κοινωνικό σώμα δεν είναι προβολή του ΔοΣ, αλλά μάλλον το ΔοΣ είναι το όριο του κοινωνικού σώματος, η εφραπτόμενη της απεδαφικοποίησής του, το τελευταίο υπόλειμμα ενός απεδαφικοποιημένου κοινωνικού σώματος.” (ΑΟ323-4)

Όπως ο σχιζοφρενής δεν είναι τρελός ή λογικός αλλά η ενεργοποίηση ενός δυνητικού κόσμου, μέσω μίας επιλογής απεδαφικοποίησης, κβαντικού άλματος στον ωκεανό της επιθυμίας, έτσι και η επανάσταση είναι η διαδικασία ενεργοποίησης μίας επιλογής για την ικανοποίηση ενός νέου σκοπού/συμφέροντος, μέσω μίας νέας κοινωνικής παραγωγής (προσυνειδητή επανάσταση) και/ή την απελευθέρωση της επιθυμητικής παραγωγής (ασυνειδητή επανάσταση). Η επιθυμία είτε

“υποτάσσεται σε ένα δομημένο γραμμομοριακό σύνολο που το συγκροτεί με μία ορισμένη μορφή ισχύος και αγελαίου, ή καθυποτάσσει το μεγάλο σύνολο στις λειτουργικές πολλαπλότητες που σχηματίζει η ίδια σε μοριακή κλίμακα (ούτε στη μία ούτε στην άλλη περίπτωση πρόκειται για πρόσωπα ή άτομα) Όμως αν η προσυνειδητή επαναστατική τομή εμφανίζεται στο πρώτο επίπεδο και προσδιορίζεται από τα χαρακτηριστικά ενός νέου συνόλου, η ασυνειδητή ή λιμπιντική τομή ανήκει στο δεύτερο επίπεδο και προσδιορίζεται από τον κινητήριο ρόλο της επιθυμητικής παραγωγής και από τη θέση των πολλαπλών της στοιχείων. Εύκολα επομένως καταλαβαίνει κανείς ότι μία ομάδα μπορεί να είναι επαναστατική από την άποψη του ταξικού συμφέροντος και των προσυνειδητών της επενδύσεων, αλλά και ότι μπορεί να μην είναι επαναστατική – ακόμα και να παραμένει φασιστική και αστυνομική – από την άποψη των λιμπιντικών της επενδύσεων. Προσυνειδητά συμφέροντα πραγματικά επαναστατικά, δεν συνεπάγονται αναγκαστικά ασύνειδες επενδύσεις της ίδιας φύσης· ένας μηχανισμός συμφέροντος δεν μπορεί να αντικαταστήσει μία επιθυμητική μηχανή” (ΑΟ401)

Έτσι στο προσυνειδητό επίπεδο, “μια επαναστατική ομάδα παραμένει μία *καθυποταγμένη ομάδα*, έστω κι αν καταλάβει την εξουσία, όσο η εξουσία αυτή αποτελεί η ίδια μία μορφή ισχύος που εξακολουθεί να υποδουλώνει και να συντρίβει την επιθυμητική μηχανή. ... (ΑΟ401)

...Αντίθετα μία *ομάδα υποκείμενο* είναι εκείνη που οι λιμπιντικές της επενδύσεις είναι επαναστατικές., επιτρέπει τη διείσδυση της επιθυμίας στο κοινωνικό πεδίο και υποτάσσει το κοινωνικό σώμα ή την όποια μορφή ισχύος στην επιθυμητική παραγωγή· παραγωγός επιθυμίας και επιθυμία που παράγει, επινοεί θνητούς πάντα σχηματισμούς που αποτρέπουν μέσα της τη διάχυση ενός ενστίκτου θανάτου· στους συμβολικούς προσδιορισμούς υποταγής αντιτάσσει πραγματικούς εγκάρσιους συντελεστές, χωρίς ιεραρχία ή ομαδικά υπερεγώ.” (ΑΟ402)

Υπάρχουν “δύο τύποι κοινωνικής επένδυσης: ο διαχωριστικός και ο νομαδικός, όπως και δύο τύποι παραληρήματος: ένας τύπος ή πόλος ο παρανοϊκός-φασιστοειδής: που επενδύει τον σχηματισμό της κεντρικής εξουσίας, τον υπερεπενδύει κάνοντας τον, το αιώνιο τελικό αίτιο όλων των άλλων κοινωνικών μορφών της ιστορίας, αντιεπενδύει τους εδαφικούς κλοιούς ή την περιφέρεια και αποεπενδύει κάθε ελεύθερη παράσταση της επιθυμίας – ναι είμαι από τους δικούς σας, ανήκω στην ανώτερη τάξη και την ανώτερη φυλή· και ένας τύπος ή πόλος ο σχιζο-επαναστατικός: που ακολουθεί τις γραμμές φυγής της επιθυμίας, διαπερνά τον τοίχο και διοχετεύει τις ροές, στήνει τις μηχανές του και τις ομάδες του, συγχωνευμένες, μέσα στους εδαφικούς κλοιούς ή στην περιφέρεια, με μία μέθοδο αντίθετη από την προηγούμενη, δεν είμαι από τους δικούς σας, ανήκω αιώνια στην κατώτερη φυλή, είμαι ζώο, είμαι νέγρος.” (ΑΟ319)

Αυτό που τελικά διακυβεύεται τόσο σε έναν επαναστατικό δρόμο όσο και σε ένα δρόμο θεραπείας είναι μία διαδικασία φασιστικοποίησης ή επαναστατικοποίησης της ύπαρξης. Η σχιζοανάλυση διακρίνει ανάμεσα σε δύο πόλους κοινωνικής λιμπιντικής επένδυσης, “τον παρανοϊκό πόλο -αντιδραστικό και φασιστικό – και τον σχιζοειδή – επαναστατικό πόλο...οι δύο πόλοι ορίζονται, ο ένας από την υποδούλωση της παραγωγής και των επιθυμητικών μηχανών στα αγελαία σύνολα, που οι μηχανές αυτές συγκροτούν σε μεγάλη κλίμακα με μια οποιαδήποτε μορφή ισχύος ή εκλεκτικής κυριαρχίας· κι ο άλλος από την αντίστροφη υπαγωγή και την αναστροφή ισχύος· ο ένας από τα γραμμομοριακά και δομημένα σύνολα, που συντρίβουν τις ιδιομορφίες, τις επιλέγουν και ρυθμίζουν αυτές που συγκροτούν μέσα σε κώδικες ή αξιωματικές· ο άλλος από τις μοριακές πολλαπλότητες της κάθε ιδιομορφίας, που αντίθετα χειρίζονται τα μεγάλα σύνολα σαν υλικό κατάλληλο για την επεξεργασία τους· ο ένας από τις γραμμές ολοκλήρωσης κι εδαφικοποίησης που σταματούν τις ροές, τις στραγγαλίζουν, τις απωθούν ή τις ανακατώνουν, ανάλογα με τα εσωτερικά όρια του συστήματος, με τρόπο ώστε να σχηματίζουν εικόνες που πληρούν το πεδίο εγκλεισμού του συστήματος ή του συνόλου αυτού· ο άλλος από γραμμές φυγής

που ακολουθούν τις αποκωδικομένες και απεδαφικοποιημένες ροές, εφευρίσκοντας τις ίδιες τους τις μη-εικαστικές τομές ή σχίσεις, που παράγουν νέες ροές, δρασκελίζοντας πάντα τον κωδικομένο τοίχο ή το εδαφικό όριο που τις χωρίζει από την επιθυμητική παραγωγή και για να συνοψίσουμε όλους τους προηγούμενους προσδιορισμούς: ο ένας πόλος από τις καθυποταγμένες ομάδες ο άλλος από τις ομάδες υποκείμενα. (ΑΟ423)

Μπορούμε επομένως να διακρίνουμε ότι για τους Ν&Γ η επανάσταση είναι μία διαδικασία, ένα διαρκές γίνεσθαι ανάδυσης ομάδων – καθυποταγμένων ή υποκειμένων – και η έκβαση της δεν εξαρτάται από το πεδίο των μαχών γύρω από το κεφάλι του βασιλιά, την κορυφή της εξουσίας αλλά από το βαθμό της δημιουργίας ριζικών ρήξεων και αλλαγών σε αισθητικό και ηθικό επίπεδο. Η επανάσταση και η ελευθερία, ή αν προτιμά κάποιος μία ελευθεριακή επανάσταση δεν αναζητά την επιβεβαίωση της στην ανάδυση μίας νέας πεφωτισμένης ιεραρχίας πάνω στα πλήθη των επαναστατημένων, ούτε την επιβεβαίωση των φαντασιακών και συμβολικών δομών του υπερεγώ, αλλά την πλήρη φυγή από τέτοιες εξαρτήσεις. Η ελευθεριακή επανάσταση, ή οι ελευθεριακές στιγμές και τα συμβάντα ελευθερίας της οποίας επανάστασης είναι το τραβερσάρισμα ανάμεσα στους κόσμους της πολλαπλότητας, που αναδύονται ανάμεσα μας. Η επανάσταση είναι οι εκατομμύρια μοναδικοί ήλιοι της επιθυμίας και της παραγωγής της, όπως αυτοί αναδύονται στο καρναβάλι των μοναδικότητων μας.

Η επαναστατική ομάδα επομένως γίνεσθαι επαναστατική ως διαδικασία, και δεν είναι επαναστατική αξιωματικά: “Περνούμε ασταμάτητα από έναν τύπο ομάδας σε άλλον. Οι ομάδες υποκείμενα παράγονται αδιάκοπα με απόσχιση από τις υποταγμένες ομάδες: διοχετεύουν την επιθυμία, τη διατέμνουν πιο πέρα, περνώντας το όριο και ανάγοντας τις κοινωνικές μηχανές στις στοιχειώδεις δυνάμεις της επιθυμίας που διαμορφώνουν αυτές τις μηχανές. Αλλά και αντίστροφα, δεν παύουν να συμπύσσονται, να ξαναπλάθονται κατεικόνα υποταγμένων ομάδων: κι αυτό αποκαθιστώντας εσωτερικά όρια, ανασχηματίζοντας μία μεγάλη τομή που οι ροές είναι αδύνατο να την περάσουν, να τη διασχίσουν υποτάσσοντας τις επιθυμητικές μηχανές στο κατασταλτικό σύνολο που το συγκροτούν σε μεγάλη κλίμακα.” (ΑΟ402)

Η επανάσταση θα λέγαμε αναδύεται μέσα από τις πολλαπλές μοριακές επαναστάσεις της επιθυμίας, μέσα στα ψυχιατρεία, τις φυλακές, τα σχολεία, τα νοσοκομεία, τα άσυλα. Δεν είναι μία αυτοματοποιημένη διαδικασία, που σχεδιάζεται στα στρατηγεία κομμάτων, επικοινωνιακών επιτελείων, αρχηγών και ηγετών. Δεν είναι ζήτημα κάποιων μεγάλων φυσιογνωμιών. Για τους Ν&Γ η ίδια η θεραπεία είναι μία διαδικασία μοριακής επανάστασης, που ως στόχο έχει την συλλογική ευτυχία των μοναδικότητων που συμμετέχουν σε αυτή, πέρα από τον εκάστοτε καταμερισμό εργασίας, τους αντίστοιχους ρόλους, και τις όποιες θεολογικές τους νομιμοποιήσεις. Η θεραπεία είναι ελευθεριακή και η ελευθερία είναι θεραπευτική όταν δεν εγκλωβίζεται στα αγelaiά μαζικά σύνολα της παραγωγής και της αναπαραγωγής του υπάρχοντος, όταν σπάει τις χωροχρονικές ρουτίνες της γραμμικότητας του καπιταλισμού και του κρατισμού για να παραδοθεί ως διαδικασία στο τραγούδι του σχιζοφρενικού και του επαναστάτη. Η ελευθερία θεραπεύει στο ταξίδι της για τη Νέα Γη.

Συζήτηση: η ελευθερία είναι θεραπευτική.

Η σχιζοανάλυση ως επαναστατική θεραπευτική πρακτική κι όχι ως ένας μεταμοντελοποιημένος δρόμος, που επιζητά σε κάθε φάση την επιβεβαίωση της ταυτότητας του, δεν αναζητά την καλύτερη ερμηνεία του κανονικού και/ή του μη-κανονικού, δεν επιδιώκει να περιγράψει έναν κόσμο μέσα από μία σύνθεση όλων των δυνατών αναγωγών σε τριαδικές θεολογίες, όπως αυτή της ψυχανάλυσης, της ψυχιατρικής, της πολιτικής οικονομίας ακόμα και των μαρξιστικών ή άλλων θεολογιών της απελευθέρωσης. Η σχιζοανάλυση είναι η αναζήτηση της πολλαπλότητας των δρόμων, που οι μοναδικότητες επιλέγουν να ζήσουν στη στιγμή κι όχι σε ένα ουτοπικό ή δυστοπικό παρελθόν ή μέλλον. Είναι τα πολλαπλά Z των Zen, όπως λέει ο Γκουατταρί στη Χαόσμοση του. (Chaos:85)

Η σχιζοανάλυση δεν ασκείται από τους ειδικούς της ψυχιατρικής, της ψυχανάλυσης, της οικονομίας, της πολιτικής, της επιστήμης, της επανάστασης. Αναδύεται μέσα στις οριζόντιες τομές, στις εγκάρσιες συναντήσεις, των μοναδικότητων μας, που μεσολαβούνται από τον πολύπλοκο κόσμο των σημειωτικών κόσμων: των μίντια, της επιστήμης, της οικογένειας, του εργοστασίου, του κρεβατιού κλπ. Δεν είναι ο μοναδικός δρόμος, αλλά η επιλογή της συνεξέλιξης αυτών των μοναδικότητων πέρα από τα ιεραρχικά συστήματα οργάνωσης τους, στην παραγωγή-κατανάλωση-θέαμα-πληροφορία κ.α, στο παρόν, στο εδώ και το τώρα της συναρμογή μας. Κι αυτή η συνεξέλιξη είναι αυτοποιητική, ένα απροσδιόριστο γίνεσθαι, πέρα από τα ολιστικά ή τα εξατομικευτικά συστήματα αναφοράς, πέρα από τις θεολογίες, που συμπλέκουν το πραγματικό με το κυρίαρχο φαντασιακό/συμβολικό μίας κοινωνίας. Οι άνθρωποι, ο κάθε άνθρωπος είναι αυτό που επιθυμεί, και επιλέγει να πραγματοποιήσει μέσα στα πολύπλοκα δίκτυα της καθημερινής ζωής, που μεσολαβούνται από τις κοινωνικές εξουσίες, ο κάθε άνθρωπος είναι η εξουσία ενσωματωμένη στις μηχανικές συναρμογές των επιθυμιών του.

Έτσι η θεραπευτική/ες διαδικασία/ες, οφείλει/ουν να δημιουργήσει/ουν εκείνες τις μηχανές της πράξης, που δεν ξαναπαραδίδουν την αυτοποίηση των μοναδικότητων, στον κόσμο της ιεραρχικής διαχείρισης των επιθυμιών τους, αλλά τις ανοίγει στο παιχνίδι της ζωής. Η προοπτική της σχιζοανάλυσης είναι να πραγματοποιήσει μία μεγάλη μεταστροφή των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, από επιστημονικά παραδείγματα σε ηθικό-αισθητικά. (Chaos:10) Οι θεραπευτικές διαδικασίες δεν πρέπει να βασίζονται σε μεγάλες επιστημονικές θεωρίες, αλλά σε πρακτικές που χαρτογραφούν την ανθρώπινη καθημερινότητα κάθε υποκειμενικότητας, όπως αναδύεται μέσα στα δίκτυα των διατομικών, οικογενειακών, σχολικών, εργασιακών, σχέσεων μέσα στην μεγαμηχανή του καπιταλισμού. Οι θεωρίες είναι συστήματα αναφοράς, χάρτες προσανατολισμού και όχι η πραγματικότητα αυτούσια, όπως αναδύεται μέσα από το χάος της δημιουργίας. Το ασυνείδητο δεν μπορεί να αναχθεί σε έναν μονοδιάστατο διαλεκτικό κόσμο δυϊσμών (οικογενειασμός, παραγωγισμός, εργατισμός, εθνικισμός, κλπ) αλλά αναδύεται μέσα στις συζεύξεις του με άλλα ασυνείδητα, τα οποία κυλάν στο αρχιπέλαγος των ροών και των μηχανών της επιθυμίας. Το αυτοπαραγόμενο ασυνείδητο έχει χάσει την παραγωγή και τη διαχείριση της επιθυμίας από τις αξιωματικές του καπιταλισμού και του κράτους. Και το ζητούμενο της θεραπείας είναι η επαναοικειοποίηση όλων των μέσων της παραγωγής της υποκειμενικότητας, κοντολογίς η δημιουργία αυτόνομων υποκειμένων. Γιατί η σχιζοαναλυτική θεραπεία δεν προσπαθεί να αντικειμενοποιήσει, να πραγματοποιήσει “επιστημονικά” την υποκειμενικότητα, αλλά να την κατανοήσει στη διάσταση της διαρκούς της δημιουργικότητας. (Chaos:13)

Η σχιζοανάλυση στη θεραπεία εφαρμόζεται από τα υποκείμενα που συμμετέχουν σε αυτή. Η θεραπεία πλέον δεν είναι ένα πεδίο εφαρμογής κι επιβεβαίωσης της όποιας θεωρίας των ειδικών πάνω στα σώματα των θεραπευόμενων, αλλά η απεδαφικοποιημένη περιοχή των ροών μεταξύ τους.

Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει σχεδιασμός, έλεγχος των αποτελεσμάτων, εποπτεία κλπ του έργου, αλλά ότι οι ρόλοι ανάμεσα στους συμμετέχοντες στην θεραπεία (θεραπευτές-θεραπευόμενοι-υπόλοιπο προσωπικό – περιβάλλον) εκτελούνται κυκλικά, ακόμα και διαχέονται μέσα σε συλλογικές διαδικασίες όπως λαμβάνουν χώρα στις διάφορες επιμέρους δραστηριότητες, πχ στην κουζίνα του La Borde ή στις συνελεύσεις για την συζήτηση της καθημερινότητας της κοινότητας. Η θεραπεία όχι μόνο δεν κλείνεται στις τριγωνοποιήσεις του Οιδιπόδειου ή άλλες επιστημονικές θεολογίες, αλλά είναι ανοιχτή ακόμα και ως προς τη διεύθυνση της συνολικής ζωής της κοινότητας. Για τους Ν&Γ η ευτυχία είναι συλλογική και αναδύεται μέσω της απελευθέρωσης της παραγωγής της επιθυμίας όλων των υποκειμένων. Επομένως η θεραπεία δεν βασίζεται στην ετερόνομη διαδικασία της ερμηνείας, της παράστασης, των διύστικων αναγωγών σε ολοποιητικά σχήματα αλλά στην αυτοθέσμιση της, στην συνεξέλιξη των αυτόνομων υποκειμένων, την απελευθέρωση των αναδύμενων αυτοποιητικών διαδικασιών της υποκειμενοποίησης, από την αξιωματική του καπιταλισμού.

Το ζητούμενο κάθε θεραπείας είναι η ελευθερία και επομένως οι γραμμές φυγής από το υπάρχον σύστημα των ιεραρχικοποιήσεων της κοινωνικής ζωής, που ως κύριο στόχο έχει τη μεγιστοποίηση της υπεραξίας, οικονομικής, πολιτικής, θεαματικής. “Μία κοινωνία στην οποία όλη η παραγωγή οδηγείται από το νόμο του κέρδους τείνει να κάνει μία μόνιμη διάκριση ανάμεσα στην επιθυμητική παραγωγή και την κοινωνική παραγωγή” (MR: 255) Στον καπιταλισμό τα πάντα διατάσσονται σε πειθαρχίες με στόχο την ενσωμάτωση της επιθυμίας στην αξιωματική ενός οικονομικού ορθολογισμού της μεγιστοποίησης. Ό,τι βιολογικά-κοινωνικά-ψυχολογικά-πολιτικά αποκλίνει από αυτήν, οδηγείται μέσα από μία σειρά φιλτραρισμάτων στην ταξινόμηση του ως μη-κανονικού, την ιατρικοποίηση και/ή την ασυλοποίηση του (φυλακή, νοσοκομείο, ψυχιατρείο κλπ). Έτσι η θεραπεία οφείλει να απελευθερώνει την επιθυμία από τα δεσμά του κεφαλαίου και του κράτους, και για αυτό να συνεξελίσσεται με την επανάσταση. Όχι την επανάσταση των αγελαίων γραμμομοριακών συνόλων, αυτή που υποκλίνεται στην ιεραρχία και τη γραμμικότητα ενός προδιαγεγραμμένου μέλλοντος μίας ταυτότητας (υπερούσιος λαός, άρια φυλή, “πρωτοπορία”, κ.α) ούτε αυτή που κατασκευάζει μηχανές για την κατάληψη της κρατικής εξουσίας: μηχανές που τελικά συλλαμβάνονται από την τελευταία.

Η επανάσταση είναι η διαρκής διαδικασία απεδαφικοποίησης όλων των ροών, όλων των μοναδικοτήτων, από τα κανάλια του κεφαλαίου, των μίντια, του κράτους, των δικτύων· κινείται πέρα από τα όρια που της θέτουν οι διάφορες σημειωτικές της πολιτικής οικονομίας, των μέσων, της ρεπούμπλικας, του Οιδίποδα, των απελευθερωτικών θεολογιών κ.α. Η επανάσταση αναδύεται σε κάθε μικρό και μεγάλο αγώνα καταστροφής κάθε Βαστίλης, που βρίσκεται σε κάθε σημείο της σειραϊκής ζωής των καπιταλιστικών υποκειμένων. Είναι έργο κι όχι θεωρία των ομάδων υποκειμένων, που συνεξελίσσονται, σε οριζόντια δίκτυα αυτόνομης διακυβέρνησης. Στην πραγματικότητα δεν είναι ένα συμβάν αλλά πολλαπλά μοριακά γεγονότα, που σιγοκαίνε στο υπόστρωμα της κοινωνικής ζωής: την οικογένεια, το σχολείο, τη φυλακή, κάθε άσυλο του καπιταλισμού. Δεν είναι προαποφασίσιμη αλλά σίγουρα μη-αντιστρέψιμη. Δεν είναι η άρνηση μίας δομής αλλά η κατάφαση μίας διαδικασίας νέας υποκειμενοποίησης που δεν καθυποτάσσει την επιθυμία (καθυποταγμένες ομάδες). Δεν είναι μία αναπαράσταση, μία αντιπροσώπευση αλλά η κατάφαση της χαράς της συμμετοχής σε διαδικασίες ατομικής και συλλογικής αυτοθέσμισης. Η επανάσταση δεν καταλαμβάνει την εξουσία αλλά απελευθερώνει χώρους και χρόνους από κεφάλαιο και κράτος. Δεν ομοιογενοποιεί στο όνομα μίας ουσίας, μίας ιδέας, μίας πρωτοπορίας, μίας ταυτότητας αλλά αναδύεται μέσα από τη διαφορά και τη μοναδικότητα.^{viii} Είναι ένα γίγνεσθαι πέρα από τη στείριότητα ενός ουσιοκρατικού Είναι. Επομένως το ζήτημα για τη σχιζοανάλυση είναι η αναζήτηση των συλλογικών μας δρόμων, για την απαλλαγή μας από την τυραννία των

συστημάτων, που βασίζονται τόσο στη ταυτότητα των αγελαίων συνόλων όσο και την εξατομίκευση των βιοπολιτικών μηχανών της κυριαρχίας. (MR:79 κ.α)

Η ελευθερία είναι θεραπευτική θα πει ένας φίλος των Ν&Γ, ο Franco Bassaglia, και η ελευθερία πράττεται στα δίκτυα της καθημερινής ζωής των μοναδικότητων μας.^{ix} Δεν σχεδιάζεται στα γραφεία των ειδικών της επιστήμης, ή της επανάστασης, αλλά αναδύεται μέσα σε όλες εκείνες τις συννευρέσεις των εξεγερτικών ροών των υποκειμένων. Η ελευθερία είναι πράξη. Η ελευθερία είναι τέχνη, η τέχνη των σωμάτων που ερωτεύονται το γίνεσθαι, πέρα από την έρημο του πραγματικού. Το La Borde, η Δημοκρατική Ψυχιατρική, η αποσυλοποίηση, οι αγώνες για την κατάργηση των φυλακών, οι μικροί και μεγάλοι αγώνες για την επαναοικειοποίηση των κοινών, τα κινήματα των ζαπατίστας, των πικετέρος, τα πειράματα αυτοδιεύθυνσης σε ολόκληρο τον κόσμο φαντάζουν για κάποιους ρεφορμισμός, στα πλαίσια της αξιωματικής του παγκόσμιου κεφαλαίου, και των κρατικών και διακυβερνητικών ενσωματώσεων. Και είναι. Αυτό εξάλλου αναγνωρίζει κι ο Γκουατταρί για το La Borde και τη θεσμική ανάλυση στο *Molecular Revolutions* (260-261 κ.α) . Αλλά αν θέλουμε να απεγκλωβιστούμε από την παθητική ανάθεση των ζώων μας στις γραφειοκρατίες, τις επαναστατικές πρωτοπορίες, τους ειδικούς κλπ δεν οφείλουμε να φτιάξουμε τις δικές μας ταξικές μηχανές, που θα απελευθερώνουν την επιθυμία από τη βιοπολιτική των μεγαμηχανών; Δυστυχώς τα μονοπάτια της επανάστασης είναι δύσβατα και μακρόσυρτα, και το διάβα τους είναι μία πολλαπλή έκρηξη χαράς και δημιουργίας, ένα μεγάλο καρναβάλι πειραματισμών, επιτυχιών κι αποτυχιών, μία διαρκής εξέλιξη κι αγώνας για το ταξίδι στη Νέα Γη. Στις μοριακές μας επαναστάσεις η χαρά της άρνησης του υπάρχοντος συνοδεύεται με τα αρώματα, τα χρώματα, τις γεύσεις κλπ της δημιουργίας. Είναι η τέχνη του ζειν χωρίς εξουσία κι όχι μία απλή λογιστική της αντεκδίκησης και της κατάληψης. Θα επανέρθουμε...

Αναφορές - Βιβλιογραφία

- Guattari Felix (2007) *Chaosophy texts and interviews 1972-77*. Semiotext(e). MIT PRESS
(1995) *Chaosmosis: An Ethico-Aesthetic Paradigm*, Indiana University Press.
(1984) *Molecular Revolution: Psychiatry and Politics* (Peregrines). New York City: Puffin.
- Luhmann Niklas (1995). *Social Systems*. California: Stanford University Press.
- Maturana H, Varela F (1992) *Το δέντρο της γνώσης*. Αθήνα: Κάτοπτρο.
- Prigozine Ilya (1997) *Το τέλος της βεβαιότητας*. Αθήνα: Κάτοπτρο, και
- Prigozine Ilya - Stengers Isabelle (1986) *Τάξη μέσα από το Χάος*. Αθήνα: Κέδρος.
- Κούπερ Ντ. Χέλλερ Άγκνες: *Οι ριζικές ανάγκες*, εκδόσεις Κομόνα.
- Μπουντής Τάσος (2004) *Ο θαυμαστός κόσμος των φράκταλ*. Μία περιήγηση στην επιστήμη του χάους και της πολυπλοκότητας. Αθήνα: Leader books.
- Ντελέζ Ζιλ, Γκουατταρί Φέλιξ (1981) *Καπιταλισμός και σχιζοφρένεια*. Ο Αντι-Οιδίπους. Εκδόσεις Ράπα – Κέδρος

- i Ο Γκουατταρί θεωρεί πως η περίπτωση της Mary Barnes θα μπορούσε να ταξινομηθεί κι ανάμεσα στις υστερικές και ήταν η πιο ακραία περίπτωση του Κ.Η.
- ii Μία υποκειμενικότητα, που μέσω των μηχανισμών εξατομίκευσης της κυρίαρχης αξιωματικής του καπιταλισμού (στους τρεις άξονες κοινωνικής κωδικοποίησης: παραγωγή-κατανάλωση-θέαμα) γίνεται γρανάξι της παραγωγής υπεραξίας, ως άνθρωπος της οικονομίας, κι όχι ως σώμα παραγωγής επιθυμιών. Βλέπε και παρακάτω σελ 7
- iii Κι ακόμα κι όταν η αντιψυχιατρική φαίνεται να συμφωνεί με αυτή την διαπίστωση, δεν παύει να αναζητά την αγκαλιά της οικογένειας στην πολιτική στράτευση. Ο Κούπερ – ο οποίος συμμετείχε στο πείραμα του Κ.Η – που όπως είδαμε από την κριτική του Γκουατταρί, αναπαρήγαγε όλους τους “οικογενειασμούς”. Λέει ο Κούπερ: “Για μια ακόμα φορά: δεν υπάρχουν προσωπικά προβλήματα, μόνο πολιτικά υπάρχουν, θα πρέπει βέβαια να θεωρήσουμε την λέξη «πολιτικά» στο ευρύτερο νόημά της, που αναφέρεται στην ανάπτυξη της εξουσίας μέσα στα κοινωνικά σύνολα ή τις σχέσεις μεταξύ τους (συμπεριλαμβάροντας και τις σχέσεις ανάμεσα σε διάφορα μέρη του σήματος ενός ανθρώπου, όπου ενσαρκώνονται ορισμένες κοινωνικές πραγματικότητες). Τα προσωπικά προβλήματα στην πιο κοινή τους έκφραση περιορίζουν την πολιτική σ’ αυτό που συμβαίνει ανάμεσα σε ένα άτομο και μερικά άλλα, συνήθως σύμφωνα με ένα οικογενειακό μοντέλο, που τουλάχιστον υπονοείται- εντούτοις τα προβλήματα της εργασίας, της δημιουργικότητας και της ανακάλυψης του εαυτού μέσα σε μια αδιέξοδη κοινωνία, προφανώς είναι πολιτικά προβλήματα. Οι θεραπευτικές μέθοδοι και η παραδοσιακή ψυχανάλυση ενισχύουν την «οιδιπόδεια» οικογενειακότητα και, όποιες κι αν είναι οι αντίθετες προθέσεις τους, αποκλείουν από το συγκεκριμένο πεδίο της παρέμβασής τους κάθε συνείδηση της μακροπολιτικής πραγματικότητας και των κατασταλτικών συστημάτων που αποτελούν το μέσο για το πέρασμα αυτής της πραγματικότητας στα άτομα.” (Κούπερ Ντέιβιντ, Χέλλερ Αγκνες: 52)
- iv Εδώ οι προτάσεις που κάνει ο Γκουατταρί και βασίζονται στις πρακτικές του La Borde συναντάνε τις πρακτικές που εφάρμοσε με την Δημοκρατική Ψυχιατρική στην Ιταλία ο Basaglia, και η οποία ενέπλεξε στις διαδικασίες της κοινότητες, αντικαπιταλιστικές συλλογικότητες, συνδικάτα και άλλους φορείς της καθημερινής ζωής των ατόμων, πάντα στη βάση ενός συνολικότερου προσανατολισμού ρήξης με τον καπιταλισμό.
- v 1. Για την έννοια της αυτοποίησης μπορεί κάποιος να ανατρέξει στο έργο του Luhmann Niklas (1995). Social Systems. California: Stanford University Press. και αλλού. Για την αυτοποιητική θεωρία ένα σύστημα δεν κινείται από μία «ανώτερη δύναμη» για την προσαρμογή του στην τάξη του περιβάλλοντος. Αντίθετα βασιζόμενο στη διαφορά του, διαφοροποιεί εξελικτικά και αυτοπροσαρμόζει τις δομές και τις διαδικασίες του, με βάση τις δικές του επιλογές, προσπαθώντας να αντιμετωπίσει τόσο την εσωτερική όσο και την εξωτερική πολυπλοκότητα. (Luhmann 1995, 31-33) Από την άλλη πλευρά τα συστήματα θεσμίζουν τα συστατικά και τις θεμελιώδεις λειτουργίες τους μέσω της αναφοράς στον εαυτό τους. Η αυτοαναφορά είναι δυνατή μόνο μέσω της περιγραφής του εαυτού τους. (Luhmann 1995: 9, 13 κ.α) Ο αυτοπροσδιορισμός (αυτοπεριγραφή) και ο ετεροπροσδιορισμός τους (περιγραφή της διαφοράς από το περιβάλλον) αποτελεί το φίλτρο και το γνωστικό χάρτη για τον προσανατολισμό, τη συλλογή και τη διαχείριση των πληροφοριών, που τα συστήματα ανταλλάσσουν στα πλαίσια της επαφής τους με το περιβάλλον. Για την ανάπτυξη της θεωρίας στη βιολογία, μπορεί κάποιος να δει όλο το έργο των Ματουράνα και Βαρέλα. Στα ελληνικά υπάρχει η κλασική έκδοση των Maturana H, Varela F (1992) Το δέντρο της γνώσης. Αθήνα: Κάτοπτρο.
2. Για έννοιες και τις θέσεις της θεωρίας του χάους μπορείτε να μελετήσετε τα Prigozine Ilya (1997) Το τέλος της βεβαιότητας. Αθήνα: Κάτοπτρο, και Prigozine Ilya - Stengers Isabelle (1986) Τάξη μέσα από το Χάος. Αθήνα: Κέδρος. Τα σημεία διακλάδωσης είναι εκείνες οι χωροχρονικές στιγμές στις οποίες, τα συστήματα καλούνται στα πλαίσια της συνεξέλιξης τους με άλλα συστήματα, να επιλέξουν διαφορετικά μονοπάτια αλληλόδρασης μεταξύ τους.
- vi “... η λακανική έννοια του Σημαινόντος μου φαίνεται ότι είναι ιδιαίτερα φτωχή προσαρμοσμένη στην χαρτογραφημένη ψύχωση: είναι ακόμα χειρότερη από τις μηχανικές μορφές της υποκειμενικότητας που αναπτύσσεται από τα μαζικά μέσα επικοινωνίας, την πληροφορική, την νέα τηλεματική και τον πληθωρισμό των “δρομοσφαιρικών” ταχυτήτων συναλλαγής, εκτόπισης και επικοινωνίας που περιγράφει ο Virilio. Το λακανικό Σημείον ομογενοποιεί τις διάφορες σημειοτικές, χάνει τον πολυδιάστατο χαρακτήρα πολλών από αυτές. Η θεμελιώδης γραμμικότητα, που κληρονομήθηκε από τον δομισμό του Σωσσύρ, δεν επιτρέπει την αντίληψη του παθητικού, μη λογικού, αυτοποιητικού χαρακτήρα των μερικών πυρήνων της έκφρασης. Ένας ενδεικτικός τόπος, αναφέρεται σε έναν άλλον ενδεικτικό τόπο, χωρίς την διατοπική διάσταση της συσώρευσης – που χαρακτηρίζει τις εντατικές Περιοχές – που αναδύονται.” (Chaos:63 και 72)
- vii Τα φράκταλ χαρακτηρίζονται «από αυτομοιότητα υπό αλλαγή κλίμακας, οι διαστάσεις τους δεν είναι ακέραιοι» και παράγονται μέσα από τις διαδοχικές εφαρμογές απλών επαναλήψεων, οι οποίες παρέχουν το σημείο εκκίνησης μίας εξελεκτικής ανατροφοδότησης ανάμεσα στα συστήματα. Μπουντής Τάσος (2004) Ο θαυμαστός κόσμος των φράκταλ. Μία περιήγηση στην επιστήμη του χάους και της πολυπλοκότητας. Αθήνα: Leader books. σελ. 31
- viii Για μία κριτική της παραδοσιακής επαναστατικής στρατηγικής για την κατάληψη της εξουσίας, που αναπαράγει την ιεραρχία, γραφειοκρατία κλπ σε βάρος της απελευθέρωσης της επιθυμητικής παραγωγής των εργατών, βλέπε στο Guattari 1984: 63 και αλλού στο ίδιο έργο) Αναπαράγω εδώ ένα μικρό μέρος της πολυσχιδούς ανάλυσης: “Ο γραφειοκρατικός συγκεντρωτισμός που έχει εισαχθεί μόνιμα στο εργατικό κίνημα σε απομίμηση του συγκεντρωτικού μοντέλου του Κεφαλαίου. Το Κεφάλαιο εποπτεύει και υπερκωδικοποιεί την παραγωγή μέσω του ελέγχου της ροή του χρήματος και της άσκησης της εξαναγκαστικής εξουσίας πάνω στις σχέσεις παραγωγής και στο Κράτος του μονοπωλιακού καπιταλισμού. Υπάρχει ένα παρόμοιο πρόβλημα με τον γραφειοκρατικό σοσιαλισμό. Αλλά η αληθινή παραγωγή δεν έχει καθόλου ανάγκη αυτό το είδος της κατεύθυνσης – στην

πραγματικότητα είναι πολύ καλύτερα χωρίς αυτή. ... Στο εργατικό κίνημα, επίσης ο συγκεντρωτισμός οδηγεί σε ένα είδος στειρότητας. Πρέπει να γίνει αποδεκτό ότι πολύ πιο αποτελεσματικοί και ευρύτεροι αγώνες μπορούν να συντονιστούν μακριά από τα γραφειοκρατικά διευθυντήρια, αλλά μόνο αν η επιθυμητή οικονομία των εργαζόμενων μπορεί να απελευθερωθεί από τη μόλυνση της αστικής υποκειμενικότητας, που κάνει το ασυνείδητο τους να εκπληρώνει την καπιταλιστική τεχνοκρατία και τη γραφειοκρατία του εργατικού κινήματος. (Guattari 1984: ο.π)

- ix “Εμείς κάνουμε πράξη, πρώτα πράξη και μετά θεωρία. Δεν κάνουμε πρώτα θεωρία και μετά πράξη γιατί αυτό θα ήταν ένα βήμα πολύ πιο αντιδραστικό απ’ ό,τι μπορείτε να φανταστείτε. Η θεωρία είναι το επιστημονικό *arriori* της παλιάς επιστημονικής σκέψης.” Bassaglia στο [Η κληρονομιά του Franco Basaglia 30 χρόνια μετά... - Μεγαλοοικονόμου Θ.](#)